

Beleid bij voetbalvandalisme

Nederland en het Verenigd Koninkrijk onderzocht

Remco Neuteboom (S1135333)
Masterthesis
Universiteit Leiden
Crisis & Security Management
September 2014 instroom

Eerste lezer: Dr. E. Devroe
Tweede lezer: Dhr. J. Matthys
Aantal pagina's: 74
Datum: 05-08-2016

Voorwoord

In dit onderzoek is gekeken naar het voetbalvandalismebeleid van Nederland en Engeland. Er is gebruik gemaakt van verschillende incidenten in het betaalde voetbal van Nederland en Engeland om een indruk te krijgen van de grootte van het voetbalvandalisme in beide landen. Er zal worden gekeken of er een verband is tussen de incidenten en het beleid bij voetbalvandalisme.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Inleiding.....	p.5
1.1 Onderzoeksvraag.....	p.6
1.2 Leeswijzer.....	p.7
1.3 Aanleiding voor het onderzoek.....	p.7
1.4 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie.....	p.8
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.....	p.10
2.1 Voetbalhooliganisme.....	p.10
2.2 Definities hooliganisme.....	p.12
2.3 Oorzaken hooliganisme.....	p.16
2.4 Beleidsvorming.....	p.19
Hoofdstuk 3: Methodologie.....	p.22
3.1 Onderzoekskader.....	p.22
3.2 Case study design.....	p.23
3.3 Databronnen en analyse.....	p.23
3.4 Operationalisatie.....	p.25
Hoofdstuk 4: Resultaten Voetbalincidenten en Voetbalvandalismebeleid in Engeland en Nederland.....	p.27
4.1 Inleiding statistieken, incidenten en voetbalvandalismebeleid.....	p.27
4.2 Engelse voetbalincidenten.....	p.29
4.2.1 Milwall- Ipswich Town 1978.....	p.29
4.2.1.1 Luton Town- Milwall 1985.....	p.29
4.2.1.2 Birmingham City- Leeds United 1985.....	p.30
4.2.1.3 De Heizelramp: Liverpool- Juventus (België) 1985.....	p.31
4.2.1.4 Galatasaray- Leeds United en Galatasaray- Arsenal 2000.....	p.32
4.2.1.5 Birmingham City- Aston Villa 2010.....	p.33
4.2.1.6 Newcastle United- Sunderland 2013.....	p.33
4.2.2 Het voetbalvandalismebeleid van Engeland.....	p.34
4.2.2.1 Het belangrijke jaar 1985.....	p.35
4.2.2.2 ‘Football Acts’.....	p.37
4.2.2.3 Guidance on Policing Football 2010.....	p.38
4.2.2.4 De conclusies over het Engelse voetbalbeleid.....	p.39
4.2.3 Een verband tussen incidenten en beleid: Engeland.....	p.40
4.3 Nederlandse voetbalincidenten.....	p.43

4.3.1 Feyenoord- Tottenham Hotspur 1983.....	p.43
4.3.1.1 ADO Den Haag- Ajax 1987.....	p.43
4.3.1.2 FC Twente- Feyenoord 1991.....	p.43
4.3.1.3 Het hoofdstuk Feyenoord- Ajax.....	p.43
4.3.1.4 AS Nancy- Feyenoord 2006.....	p.45
4.3.1.5 AC Milan- Ajax 2013.....	p.45
4.3.1.6 PEC Zwolle- Ajax 2014 Bekerfinale in de Kuip.....	p.45
4.3.1.7 AS Roma- Feyenoord 2015.....	p.46
4.3.2 Het voetbalvandalismebeleid van Nederland.....	p.47
4.3.2.1 Beleidskader bestrijding voetbalvandalisme en voetbalgeweld 1997.....	p.48
4.3.2.2 Aanscherpingen Noodzakelijk 2003.....	p.48
4.3.2.3 Derde beleidskader na Feyenoord- Ajax 2005.....	p.49
4.3.2.4 Voetbal is een feest 2011.....	p.49
4.3.2.5 De conclusies over het Nederlandse voetbalbeleid	p.50
4.3.3 Een verband tussen incidenten en beleid: Nederland.....	p.53
4.4 Analyse vergelijking voetbalvandalismebeleid van Engeland en Nederland.....	p.55
4.4.1 Binnen het stadion.....	p.55
4.4.2 Buiten het stadion.....	p.56
4.4.3 Onderscheid in supporters door het voetbalvandalismebeleid?.....	p.60
Hoofdstuk 5: Conclusie.....	p.63
5.1 Beantwoording onderzoeksvraag.....	p.63
5.2 Beperkingen van het onderzoek.....	p.65
Literatuurlijst	p.66
Lijst van afkortingen.....	p.72
Bijlage 1: Een bezoek aan het stadion van Newcastle United en Feyenoord.....	p.73

Hoofdstuk 1: Inleiding

Zowel in Engeland als Nederland is voetbal de meest bekeken sport. De Eredivisie had in het seizoen 2013/2014 bijna 10,7 miljoen bezoekers in totaal (Voetbal, 2015a). De Premier League verwelkomde 24,2 miljoen toeschouwers in het seizoen 2013/2014 (Voetbal, 2015b). Al deze toeschouwers vinden hun weg naar het stadion en komen er na de wedstrijd ook weer uit, hoewel niet alle wedstrijden vlekkeloos verlopen.

Op 14 april 2013 speelden Newcastle United en Sunderland de Tyne & Wear Derby in Newcastle. Na het 0-3 verlies van Newcastle United gingen hun supporters de straat op en zochten ze de confrontatie op met de politie. Uiteindelijk werden 29 mensen aangehouden en vielen er geen gewonden (The Guardian, 2013b).

Op 8 april 2014 speelden PEC Zwolle en Ajax in Rotterdam de finale van de Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond (KNVB) beker. In de vijfde minuut ging het mis, toen Ajax-supporters vuurwerk op het veld gooiden bij een 0-1 voorsprong. Op het plaatje linksonder op de voorpagina wordt dit geïllustreerd. De wedstrijd werd een half uur gestaakt en daarna hervat (NU, 2014). PEC Zwolle won de bekerfinale uiteindelijk met 5-1.

Op 19 februari 2015 speelde Feyenoord in het kader van de Europa League een uitwedstrijd tegen AS Roma in Italië. Supporters van Feyenoord veroorzaakten rellen in de binnenstad en een gerestaureerde fontein werd beschadigd, zoals te zien is op de afbeelding rechtsonder op de voorpagina. Rome sprak er schande van en kwalificeerde deze supporters als ‘Hollandse beesten’ (Algemeen Dagblad, 2015). Ook in de tweede wedstrijd tussen deze teams ging het mis. Na een beslissing van de scheidsrechter om een speler van Feyenoord een rode kaart te geven, gooiden fans spullen op het veld. De wedstrijd werd een kwartier gestaakt en daarna hervat (Algemeen Dagblad, 2015). De straf die volgt moet nog worden bepaald.

Naar aanleiding van het aanhoudende geweld tussen de supporters van Feyenoord en Ajax besloten de burgemeesters van Amsterdam en Rotterdam in 2009 tot een vijfjarig bestand waarin de wedstrijden tussen deze twee teams zonder uitsupporters gespeeld zouden worden (Algemeen Dagblad, 2009). Het vijfjarig bestand liep in 2014 af, maar na het gooien van vuurwerk door Ajax-supporters tijdens de bekerfinale tegen PEC Zwolle in de Kuip, besloot de directie van Ajax eenzijdig om nog eens drie jaar geen supporters mee te laten gaan naar de uitwedstrijden tegen Feyenoord (Remie, 2014). Dat besluit voorkwam discussie of men in het seizoen 2014/2015 wel Ajax-supporters zou laten meereizen. Het besluit past in een reeks van beleidsmaatregelen gericht tegen hooligans.

Uit deze incidenten blijkt dat zowel Engeland als Nederland nog steeds last hebben van ‘supporters’ die zich voor, tijdens of na een voetbalwedstrijd niet volgens de geldende

normen kunnen gedragen. ‘Nog steeds’, omdat beide landen in het verleden ook te maken hebben gehad met rellenende supporters, ook wel hooligans genoemd. Het meeste bekende incident met Engelse supporters speelde zich af in 1985. Bij de wedstrijd tussen Liverpool en Juventus in België vielen 39 doden, doordat een deel van de tribune instortte nadat de supporters vluchtten voor hooligans (BBC, 2005b). De Slag bij Beverwijk uit 1997 tussen hooligans van Feyenoord en Ajax is in Nederland het meest bekend.

1.1 Onderzoeksvraag

In het vorige stuk zijn praktijkvoorbeelden van hooliganisme beschreven. Mede door deze incidenten en is er beleid gemaakt om hooliganisme te bestrijden. Dit beleid wordt continu gemoderniseerd en verbeterd. Dit onderzoek concentreert zich op de vraag of bepaalde incidenten hebben geleid tot voetbalvandalismebeleid en hoe dit verschilt tussen beide landen. In deze masterscriptie zullen daarom de volgende onderwerpen aan bod komen:

(1) Het eerste punt in het onderzoek zijn de incidenten waarbij hooligans betrokken waren uit Engeland en Nederland. De incidenten beschrijven de inhoud van deze hooliganisme praktijken. De incidenten zijn in chronologische volgorde beschreven en laten zien dat deze rellen zich recent nog hebben afgespeeld. Na de beschrijving van de incidenten en het voetbalvandalismebeleid wordt gekeken of er een verband is tussen deze twee punten.

(2) Het tweede punt dat wordt onderzocht is een vergelijking van dit beleid tussen Engeland en Nederland. Gelden er in Engeland bijvoorbeeld andere regels dan in Nederland bij het organiseren van een voetbalwedstrijd? Dit wordt bekeken op twee niveaus, namelijk binnen het stadion en buiten het stadion inclusief het bestuurlijk niveau. Als volgende punt in dit gedeelte wordt specifiek gekeken naar het voetbalvandalismebeleid op geldende individuele of collectieve maatregelen. In hoeverre proberen beide landen hun supporters te ontlasten van regels, of gelden er juist meer collectieve regels?

Omdat het onderzoek zich richt op de incidenten en het ‘beleid bij voetbalvandalisme’, is de onderzoeksvraag als volgt: *In welke mate hebben incidenten in voetbalvandalisme geleid tot verschillen in beleid rond de aanpak van voetbalvandalisme in Nederland en Engeland?*

In het onderzoek wordt gekeken naar verschillende incidenten die hebben geleid tot eventueel beleid rond voetbalvandalisme van Engeland en Nederland en of er verschillen in de aanpak van voetbalvandalisme tussen deze landen zit. Daarnaast wordt gekeken naar de aanpak van voetbalvandalisme op meerdere punten. Op grond van deze analyse wordt een conclusie getrokken of er voetbalvandalismebeleid is gemaakt door incidenten en of er een verschil is tussen de aanpak van voetbalvandalisme in Engeland en Nederland

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt hiervoor de theorie over hooligans, hooliganisme en beleid besproken. Daaruit zal blijken dat er een terminologische discussie is over wat er onder hooliganisme valt en wat niet. Verschillende auteurs en hun definities zullen gegeven en besproken worden en bevindingen van de auteurs zullen met elkaar worden vergeleken. Voor deze discussie wordt uitgelegd waarom personen vervallen in hooliganisme en wat daar de historische en hedendaagse verklaringen voor zijn. Daarna wordt besproken wie of wat vallen onder het begrip hooligans of risicosupporters. Als laatste wordt het onderwerp beleidsvorming besproken. Wat is beleid en hoe komt een onderwerp op de overheidsagenda.

In hoofdstuk 3 wordt besproken hoe het onderzoek wordt uitgevoerd en vervolgd. Hoofdstuk 4 richt zich in de casus op de incidenten en het voetbalvandalismebeleid van beide landen. Het eerste gedeelte van hoofdstuk 4 concentreert zich op de voetbalincidenten en statistieken uit Engeland en Nederland. Daaropvolgend komen direct de resultaten. Na de incidenten en statistiek wordt het voetbalvandalismebeleid van beide landen besproken. Het volgende gedeelte concentreert zich op de vergelijking en analyse van dit beleid tussen beide landen, alvorens een verband wordt gelegd tussen de incidenten en het beleid. In hoofdstuk 5 wordt de conclusie besproken die voortkomt uit het onderzoek.

In bijlage 1 wordt de observatie besproken, die is gehouden na een bezoek aan het stadion van Newcastle United en Feyenoord. Hiervoor is de wedstrijd Newcastle United-Swansea City bezocht op 25 april 2015 met als einduitslag 2-3. De verschillen worden uitvoerig besproken en waar nodig gebruikt in de analyse.

1.3 Aanleiding voor het onderzoek

Al sinds jaar en dag probeer ik al het voetbalnieuws te volgen dat er is. Mijn verontwaardiging was dan ook groot, toen ik hoorde over de Feyenoord-supporters in Rome die zich misdroegen. Ik zou zelf naar de return Feyenoord- AS Roma gaan en was bang dat het ook in Rotterdam mis zou gaan. Dit leek buiten het stadion mee te vallen, maar eenmaal binnen het stadion sloeg de vlam alsnog in de pan. De wedstrijd moest gestaakt worden en de uitslag was teleurstellend voor het Nederlandse voetbal. Vanuit mezelf vroeg ik mij af waarom er toch mensen zijn die het voetbal aangrijpen om de orde te verstoren. Waarom verpest die ene procent van het stadion het voor de andere supporters? Ook ik was erg teleurgesteld in de beslissing van de scheidsrechter om een speler van Feyenoord de rode kaart te tonen, maar dit was voor mij geen reden om spullen op het veld te gaan gooien.

Na deze wedstrijd ben ik mij gaan afvragen waar dit geweld vandaan kwam. Ik

bedacht mij dat de eerste keer dat Nederland te maken kreeg met voetbalgeweld, dit kwam door Engelse supporters. Vanuit daar is mijn interesse voor dit onderzoek gestart. In Nederland kreeg ik vaak het gevoel dat de angst regeert en hooligans de overhand hadden op het gevoerde beleid. Alles werd gedaan om te zorgen dat hooligans niet op de vuist zouden gaan, met als ultieme voorbeeld het uitsupportersverbod tussen Feyenoord en Ajax. Recent werd deze veronderstelling bevestigd, door het afgelasten van oefenwedstrijden uit angst voor gevechten tussen Nederlandse en Engelse supporters (Eindhovens Dagblad, 2015).

Ook in het huidige seizoen (2015-2016) zijn er genoeg maatregelen genomen om de overlast van hooligans te verminderen. Uit een van deze maatregelen bleek dat Nederland bepaalde zaken op een aparte manier regelt. Vanwege antisemitische leuzen vanaf de kant van FC Utrecht tegen Ajax, werd bepaald dat een tribune van Utrecht de volgende keer leeg moet blijven, maar de supporters van deze tribune wel kaarten mogen kopen voor de andere tribunes. Als extra maatregel mogen er geen Ajax-supporters komen, uit angst voor ongeregelde heden (NU, 2015). De Ajax-supporters worden getroffen door maatregelen die Utrecht-supporters hebben veroorzaakt.

1.4 Wetenschappelijke en maatschappelijke relevantie

Hooligans en hooliganisme zijn al jaren onderwerp van onderzoek. Wie zijn deze hooligans en waarom komt het in hun op om de orde te verstoren? Waarom zitten zij de normale supporters, stewards, voetballers en agenten in de weg met verstoringen binnen en buiten het stadion? Met hun acties brengen ze de veiligheid in gevaar, zowel binnen als buiten het stadion, wat blijkt uit incidenten in hoofdstuk 4.

De wetenschappelijke relevantie is dat er nog geen onderzoek is geweest op macro niveau die op basis van voetbalincidenten naar het voetbalvandalismebeleid gaat kijken naar de evolutie van het voetbalvandalismebeleid. Daarnaast zijn er veel incidenten om uit te kiezen. Andere onderzoeken zijn vooral gericht op de vergelijking van supportersculturen en supporters zelf (Spaaij, 2008) of richten zich op de effectiviteit van het voetbalbeleid (Ferwerda e.a., 2014).

Dit onderzoek zorgt ervoor dat er meer gedetailleerd kan worden gekeken naar de ontwikkeling van het voetbalvandalismebeleid op landelijk niveau, in de hoop dat er een geleidelijk aan een duidelijker en concreter voetbalvandalismebeleid voor beide landen komt en dat men van elkaar kan leren daar waar de zwakke punten zijn.

De maatschappelijke relevantie bevindt zich voornamelijk in de samenleving, die al geruime tijd last heeft van hooligans. Zowel politieagenten als medesupporters ondervinden

last van hooligans op meerdere manieren. Door te kijken naar de incidenten en het beleid dat voor een deel op deze incidenten is gebaseerd, wil het onderzoek proberen te zorgen dat er in de toekomst minder incidenten zijn en het voetbalvandalismebeleid meer uniform is. Daarnaast kosten dit risicowedstrijden veel (belasting) geld door een grote politie-inzet. Het zou ten gunste van de samenleving zijn als er minder hooligans zouden zijn, waardoor er minder politie-inzet is en de kosten afnemen.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

2.1 Voetbalvandalisme

Voetbalvandalisme kwam eind jaren '60 op in Engeland. Ook Nederland kreeg in het midden van de jaren '70 te maken met hooligans die de orde verstoorden. Door deze ongeregelde heden is er een scala aan actoren die zich bezig houden met voetbalveiligheid en bestrijding van hooliganisme, zoals de burgemeester, de KNVB, de Officier van Justitie, het Openbaar Ministerie en de politie, maar ook veel actoren vanuit de clubs zelf.

Een belangrijke vraag is wanneer personen 'hooligan' worden of als hooligan worden gezien door de autoriteiten. Dit is erg complex, omdat er ook nog een verschil bestaat tussen supporters, potentiële risicosupporters en hooligans. De lijn tussen deze drie begrippen is vaag en er zijn geen duidelijke criteria ter onderscheiding van deze begrippen. Potentiële risicosupporters zijn de supporters die door de autoriteiten in de gaten worden gehouden, op verdenking van mogelijk hooliganisme (Frosdick & Walley, 2010). Hooligans vormen een speciale categorie, die verderop in dit hoofdstuk zal worden uitgelegd. Eerst wordt uitgelegd wat deze supporters, die vaak in grote groepen komen, precies betekenen.

Volgens de auteurs Frosdick & Walley (2010) creëren alle grote groepen een risico, onafhankelijk van een voetbalwedstrijd. De auteurs verklaren dit aan de hand van het volgende citaat: *"Regardless of their behaviour, the potential for disaster exists where large crowds congregate, particularly where such gatherings occur within artificial complexes and structures"* (Frosdick & Walley, 2010: 12). De structuren waar het in het onderzoek over gaat zijn de stadions van voetbalclubs en de supporters van beide teams. Na veel incidenten door ingestorte tribunes (Heysel in 1985) kwamen er verbeteringen in het stadion.

Deze grote groepen mensen krijgen soms een stempel op hun lijf gedrukt door de media. Hall (1978) beweert het meeste nieuws over deze groep uit de media worden gehaald. De media bepalen door dit nieuws de publieke opinie (en bezorgdheid) over deze groep, terwijl het vaak niet op de feiten is gebaseerd (Hall, 1978). Ook Frosdick & Walley (2010) stellen dat het generaliseren onterecht is, omdat het individuen zijn die voor problemen zorgen en niet de hele groep. De slechte naam van sommige supportergroepen, vaak door incidenten uit het verleden, zorgen ervoor dat supporters soms weinig vrijheid hebben.

Dat brengt ons bij het verschil tussen de supporters die een risico vormen voor de veiligheid en supporters die geen risico vormen, naar definitie van de Europese Unie (Council of the European Union, 2006). Risicosupporters worden gezien als personen die een mogelijk risico vormen voor de openbare orde door antisociaal gedrag, spontaan of gepland, in connectie met een voetbalgebeurtenis (Council of the European Union, 2006). De andere

supporters vormen geen risico voor het evenement. De Engelse politie maakt ook gebruik van deze terminologie, zoals te zien is op de site (ACPO, 2010).

Deze risicosupporters vormen vaak de harde kern van een voetbalclub (Frosdick & Walley, 2010). Het zijn de supporters die snel gefrustreerd raken en daarna antisociaal gedrag vertonen. ‘Triggers’ hiervoor zijn onder andere: een beperking van de bewegingsvrijheid, een slecht zicht op het veld, een beslissing van de scheidsrechter, onenigheid met stewards of de politie en provocaties van het uitpubliek (Frosdick & Walley, 2010). Dit uit zich in provocerend of racistisch taalgebruik, het veld betreden (pitch invasion) en opstootjes en gevechten. Alcoholmisbruik is een andere vorm van verstoring van de openbare orde en kan een veroorzaker zijn van bovenstaande misdragingen (Frosdick & Walley, 2010).

De vraag blijft waar de lijn ligt tussen een risicosupporter en een hooligan, of tussen een supporter en een potentiële risicosupporter. Deze lijn tussen deze benoemingen blijft vaag, niet duidelijk waarneembaar en er zijn geen vaste criteria waaraan mensen moeten voldoen als ze ‘hooligan’ worden genoemd. In het kader van het onderzoek wordt gesproken over hooliganisme, omdat dit de meest voorkomende term is. Ook het woord voetbalvandalisme komt terug, maar in feite betekenen deze twee woorden hetzelfde. Wel wordt nog uitgelegd wie hooligans zijn en wat ze precies doen.

Om te verduidelijken over welke personen wordt gesproken, wordt begonnen met de visie van een voormalig hooligan. Yoei Kievits (2013) is in zijn jeugd veel aanwezig geweest bij vechtpartijen en verstoringen van de openbare orde. In hoeverre is hij vergeleken met anderen representatief voor het verschijnsel hooligan? Hij kan worden gerekend tot de groep hooligans die voor dezelfde vergrijpen vaker heeft vastgezet. Stadionverboden, gebiedsverboden, celstraffen en ziekenhuisbedden zijn onderdeel geweest van zijn leven.

In het eerste boek van Kievits (Rotterdam Hooligan, 2013) praat hij over hooliganisme en het groepsgevoel. Hij wist dat hij naar een stad afreisde en dat ze daar zouden gaan vechten of rellen, maar wat ze gingen doen was voor hun niet duidelijk (Kievits, 2013). Het ging om het groepsgevoel, interne solidariteit en kameraadschap. In toevoeging op Kievits (2013), stelt Spaaij (2007) dat hooligangroepen veel deden om officiële controles te ontwijken en hun rivalen te verrassen op onverwachte tijden en locaties.

In een meer wetenschappelijke benadering stelt Spaaij (2008) de visie van Kievits (2013) in het gelijk. De meeste hooligans schuwen collectief geweld niet en zijn bereid zichzelf in riskante situaties te begeven, een onderdeel van de identiteit van hooligans. Het leven van een hooligan is voorzien van sensatie, avontuur en een ‘kick’ (Spaaij, 2008). Een man moet zich bewijzen ten opzichte van de groep door het gebruik van symbolisch en fysiek

geweld, waarbij het gevoel van interne solidariteit en kameraadschap een belangrijke rol speelt in de collectieve identiteitsvorming en beleving van hooligans (Spaaij, 2008).

Spaaij (2008) stelt wel de vraag of het echt ‘hooligans’ zijn en geen ‘reischoppers’. De termen worden vaak door elkaar heen gebruikt en geven niet goed weer wat deze groep precies is. Over het algemeen komt het neer op dat er morele afkeuring is over supporters die in de ogen van buitenstaanders schade toebrengen aan de samenleving, maar ook aan de voetbalclub zelf (Spaaij, 2008). Dit roept vragen op waarom deze mensen zich aangetrokken voelen tot de groep hooligans en hooliganisme, terwijl het een slecht imago heeft en bezorgd.

Nu is gedefinieerd wat met risicosupporters en hooligans betekenen, wordt er gekeken naar de definities van hooliganisme die de auteurs in de loop der tijd hieraan hebben gegeven.

2.2 Definities hooliganisme

De definitie van de term hooliganisme is in de loop der tijd complexer geworden, omdat meer randverschijnselen betrekking hebben op voetbalgerelateerd geweld. Zij vinden dat hooliganisme daardoor moeilijk los te zien is van de bredere sociale context. Dat stemt in met de bevindingen van Ferwerda (e.a., 2014) die stellen dat de definities scherper zijn geworden. Ook is er een vervaagde lijn tussen vormen van antisociaal gedrag en hooliganisme en verschilt de definitie per land.

Ook Spaaij (2008) onderzocht hoe de terminologie rond hooliganisme in elkaar steekt. Hij beweert dat de termen supportersgeweld en hooliganisme door elkaar gebruikt worden. Het zijn termen die aan elkaar verwant zijn, maar niet hetzelfde betekenen. Hooliganisme zou een specifiekere groep aanduiden dan supportersgeweld. Ook stelt hij dat andere definities zich afzijdig houden en het slechts ‘voetbalgerelateerd geweld’ noemen.

Als eerste bekijken we de definitie van het (CIV). Deze instantie in Nederland is een meldpunt voor voetbalgerelateerd geweld en houdt alle incidenten bij die op de Nederlandse velden gebeuren. Het CIV maakt in zijn definitie geen onderscheid tussen de begrippen voetbalvandalisme en supportersgeweld en maakt gebruik van de volgende definitie:

“Gedragingen van personen, alleen of in groepen, in relatie tot een in Nederland of in het buitenland gespeelde voetbalwedstrijd waarbij één club uit het betaalde voetbal of het nationale elftal is betrokken, die te maken hebben met verstoring van de openbare orde/veiligheid en/of het plegen van strafbare feiten met betrekking tot die wedstrijd in en rond het stadion, dan wel gepleegd tijdens het gaan naar en van deze wedstrijd” (Van Netburg, 2005: 1).

Het is een zeer uitgebreide definitie die veel elementen in zich heeft. Opvallend is dat het CIV geen gebruik maakt van de term hooliganisme, maar spreekt van supportersgeweld of voetbalvandalisme. Dat kan verklaard worden vanuit de centrale positie van deze organisatie, die de groep specifiek ziet als supporters en geen onderscheid maakt. Het CIV negeert de specificatie van Spaaij (2008) en Frosdick & Marsh (2005).

De tweede definitie komt van Spaaij (2008), die een onderzoek deed naar de supportersculturen van verschillende landen en het fanatisme van hooligans. Hij onderzocht ook de supporters van West Ham United en Feyenoord. Spaaij (2008) beweert dat hooliganisme ‘de gewelddadige competitie tussen sociaal georganiseerde supportersgroepen is’ (Spaaij, 2008: 41). Men is bereid om zichzelf te positioneren in riskante situaties. Hooliganisme is onoverzichtelijk, onvoorspelbaar, spontaan en valt in een chaotische dimensie van voetbalgeweld. De geschiedenis leert dat deze groepen elkaar proberen te overtreffen in het geweld dat ze gebruikten (Spaaij, 2007). In tegenstelling tot het CIV, ziet Spaaij (2008) een verschil in terminologie. Ook de woorden gewelddadig en georganiseerd zijn opvallend, omdat deze woorden bij de andere onderzoekers niet terugkomen.

De derde definitie komt van de Engelse auteurs Jewell (e.a., 2014). Deze definitie is zeer algemeen genomen en negeert enkele belangrijke aspecten zoals incidenten die zich buiten wedstrijddagen kunnen afspelen. Ook het afspraakgestuurde deel komt niet terug in deze definitie. In een onderzoek naar de effecten van Engelse hooligans op professionele voetbalverenigingen definiëren zij hooliganisme als volgt:

“Episodes of crowd trouble inside and outside football stadiums on matchdays” (Jewell e.a., 2014: 429).

In opdracht van Nederlandse Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) onderzochten vier specialisten de werking van maatregelen tegen overlast door supporters in het Nederlandse betaalde voetbal. Omdat het geen specifiek onderzoek was, koos men de term supportersgeweld boven hooliganisme en dat betekende het volgende:

“Overlast rond of tijdens de wedstrijden in het betaalde voetbal, inclusief de reis van en naar het stadion. Het gaat niet alleen om de uitingen van geweld en overlast volgens de wetboeken, maar ook de gedragingen die in aanmerking komen voor een stadionverbod” (Ferwerda e.a., 2014: 12).

Zij gaan uit van de definitie die in wetboeken staan, maar laten ruimte over voor

interpretatie. De wetboeken die Ferwerda e.a. (2014) hiermee bedoelen zijn het Wetboek van Strafrecht en de wet Wapens en Munitie. Ook gedragingen die kunnen leiden tot een stadionverbod worden meegerekend. Omdat hooliganisme dus niet duidelijk in het wetboek staat, zijn de regels gescheiden en proberen ze met deze definitie een samenvatting te geven. Het gaat in deze definitie voornamelijk om alcoholmisbruik, drugsbezit, bedreiging tegen personen en vandalisme tegen materialen die behoren tot het stadion. De definitie komt overeen met die van Jewell (e.a., 2014), maar wordt uitgebreider beschreven. Daarnaast bevat de definitie verschillende elementen van de definitie van het CIV.

Onderzoekers	Welke woord gebruiken ze voor 'hooliganisme'	Belangrijke elementen bij vergelijking van de definitie
Frosdick & Marsh(2005)	Voetbal hooliganisme - Geen specifieke definitie	Gedragsvariabelen maken het moeilijk om voetbalgeweld te onderscheiden van bredere sociale context
CIV (Van Netburg, 2005)	Voetbalvandalisme/ supportersgeweld	-Alleen of in groepen -Verstoring openbare orde/ plegen strafbare feiten - In en rond het stadion
Spaaij (2008)	Hooliganisme of supportersgeweld	-Gewelddadig -Sociaal georganiseerde supportersgroepen - Spontaan en georganiseerd
Jewell (e.a., 2014)	Hooliganisme	-Problemen met supporters -Wedstrijddagen -Binnen/buiten stadion
Ferwerda (e.a., 2014)	Supportersgeweld	-Overlast -Rond of tijdens wedstrijden -Gedragingen volgens de wet
Europese Unie (Spaaij, 2008)	Hooliganisme	-Vandalisme, fysiek geweld, alcohol- en drugsmisbruik -Huisvredebreuk en diefstal

Tabel 1: Een overzicht van de belangrijkste elementen van de definities van hooliganisme

In de vorige definities zagen we dat hooliganisme te maken heeft met gedragingen, gevechten, groepen of individuen en meer, maar het wordt niet duidelijk voor welke gedragingen men nou een stadionverbod kan krijgen. Dit is terug te zien in de zesde definitie, die afkomstig is van de Europese Unie. In een nota uit 2002 over hooligans en hooliganisme gebruikte de EU een definitie waarbij ze omschreven wat hooliganisme in de praktijk inhield. De definitie beschreef onder andere *vandalisme, fysiek geweld jegens personen, alcohol- en drugsmisbruik, maar ook de termen huisvredebreuk en diefstal* (Spaaij, 2008). Deze laatste twee termen lijken echter geen directe link te hebben met hooliganisme.

Dunning (2000) voegt hier nog een aantal bijzonderheden aan toe. In sommige gevallen is er bij voetbalgerelateerd geweld ook een politiek karakter aan de orde, en niet alleen het ‘wij zijn voor een andere club’ gebeuren. Dit komt tot uiting door spreekkoren richting spelers, bestuurders, de eigenaar van de club of supporters van de tegenstander.

Dunning (2000) weerspreekt dat alcohol en hooliganisme een direct verband met elkaar hebben. Niet iedereen die drinkt vecht met andere supporters, maar ook niet iedere hooligan drinkt omdat ze snel weg willen komen voor het geval de politie opduikt. Dunning (2000) stelt dat er een indirect verband is tussen hooliganisme en alcoholgebruik.

Duidelijk is dat verschillende auteurs en organisaties gebruik maken van een andere definitie voor dit woord, waarmee er een andere blik wordt gegeven. Zelfs het woord om aan te duiden dat men te maken heeft met wat hier ‘hooliganisme’ wordt genoemd verschilt per auteur en instantie. Ook laat elke definitie ruimte over voor interpretatie.

We beginnen met de gedragingen van mensen, zoals Ferwerda e.a. (2014) omschrijven, die kunnen leiden tot een stadionverbod. Dit betekent hetzelfde als de verstoringen van de openbare orde, het plegen van strafbare feiten (Van Netburg, 2005), het gewelddadige (Spaaij, 2008) en problemen met toeschouwers (Jewell, e.a. 2014). Veel van deze problemen kunnen leiden tot een stadionverbod.

Daarvoor hoeft een persoon zich niet eens in de buurt van het stadion te begeven, als we de definities van het CIV (Spaaij 2008; Jewell e.a., 2014; Ferwerda e.a., 2014) aanhouden. Ook deze auteurs maken een melding van het verschil tussen binnen- en buiten het stadion, of zelfs op de rit van en naar het stadion, al staat dit bij Spaaij (2008) anders aangegeven. Hij geeft het verschil aan tussen spontaan en georganiseerd geweld, zoals eerder besproken bij Frosdick & Walley (2010) in hoofdstuk 2.2. Spontaan geweld ontstaat bijvoorbeeld door een nadelige beslissing van de scheidsrechter (Frosdick & Walley, 2010). Georganiseerd geweld is vaak afgesproken tussen rivaliserende supportersgroepen buiten de wedstrijden om.

Dit brengt ons tot het volgende punt, namelijk de wedstrijd zelf. In de definities van

Jewell e.a. (2014) en Ferwerda e.a. (2014) gaat het over incidenten tijdens of rond wedstrijden op wedstrijddagen. Incidenten gebeuren niet altijd op de wedstrijddag. Een voorbeeld is in de vorige alinea gegeven. De meeste incidenten ontstaan spontaan en vinden plaats in en rond het stadion (CIV, 2014).

Een belangrijk verschil bevindt zich in de definitie van het CIV, die stelt dat het supportersgeweld door individuen of groepen wordt gepleegd. In geen andere definitie wordt rekening gehouden met het verschil tussen individuen en groepen. Spaaij (2008) stelt dat het altijd sociaal georganiseerde supportersgroepen zijn, maar andere definities zeggen niets over individuen.

Een laatste punt betreft zich op welke regels de hooligans overtreden, waarop een deel van het beleid is gebaseerd. Volgens de Europese Unie vallen alcohol- en drugsmisbruik, fysiek geweld jegens personen en vandalisme hieronder. Dit zou volgens Spaaij (2008) gebeuren in een georganiseerde, maar chaotisch en onvoorspelbare situatie. Dat kan een juiste constatering zijn, als veel mensen onder invloed van alcohol en drugs zijn. Jewell (e.a., 2014) beperken zich tot het constateren van problemen met toeschouwers.

2.3 Oorzaken hooliganisme

De eerste auteur die wordt benoemd is Yoeri Kievits. Deze auteur is een voormalig hooligan die boeken heeft geschreven over zijn ervaringen. Hij heeft geen expliciete wetenschappelijke achtergrond, maar zijn praktijkervaringen komen voor een groot deel overeen met de andere wetenschappelijke auteurs. Kievits (2013) stelt dat hooligans (1) op zoek zijn naar vriendschappen met hetzelfde doel, spanning, groepsgevoel en risico en zich daarom inlaten met dit soort activiteiten. Spaaij (2008) voegt daar (2) interne solidariteit met elkaar, kick sensatie en avontuur aan toe. Dit zijn de meest recente verklaringen voor hooliganisme. Er waren ook auteurs die eerder probeerden een oorzaak te vinden voor hooliganisme, voornamelijk in Engeland.

In 1971 werd onderzoek gedaan naar de herkomst van jongeren die zich aangetrokken voelen tot hooliganisme. Het eerste antwoord (3) richtte zich op de commercialisering en professionalisering van het voetbal en daardoor vervreemding van supporters (Taylor, 1971). Supporters uitten hun bezorgdheid over de grote verschillen tussen de klassen en lieten dit zien tijdens voetbalwedstrijden door te rellen. Het hooliganisme was een democratische reactie op deze vervreemding. Na veel kritiek kwamen Dunning e.a. (1986, 1988) met een andere verklaring voor deze hooligans. Zij wezen (4) op de traditionele relatie tussen leden van de lagere sociale klassen en voetbal, die de kern vormden van elke hooligangroep. Het zat

in hun cultuur en structuur. Veel mannen uit de lagere klassen werden aangespoord om in gebieden in het sociale leven agressie te vertonen, in combinatie met gokken en een grote hoeveelheid alcohol. Vechten zou hun status geven.

Armstrong (1998) beweerde echter dat dit niet geldt voor elke hooligangroep. Hij onderzocht de hooligans van Sheffield United en kwam tot de conclusie dat hooliganisme (5) een tijdelijke levensstijl is voor jongeren die op zoek zijn naar status en avontuur (Armstrong, 1998). Ook ontcrachtte hij dat alle hooligans uit de lagere klassen kwamen. Er werd uitgegaan dat alle hooligangroepen hetzelfde waren bij Dunning (e.a., 1986), maar dit was niet te bewijzen.

Uit meerdere onderzoeken (Armstrong, 1998; Dunning e.a., 1988) kwam naar voren dat het vooral ging om jonge mannen tussen de 18 en 30 jaar. Er wordt in geen van de artikelen iets gezegd over (jonge) vrouwen die meedoen aan hooliganactiviteiten. Daarnaast zijn het vaak jonge mannen omdat zij zich willen bewijzen ten opzichte van elkaar en de groep (Spaaij, 2008).

Frosdick & Marsh (2005) stellen dat deze mensen vaak laaggeschoold werk hebben of werkloos zijn. Een greep uit de Engelse theorieën (Frosdick & Marsh, 2005; Dunning e.a., 1986) leert dat deze mensen vaak teruggrepen naar een 'traditioneel weekend'. Het vechten zou mannen status- en avontuur geven, maar doordeweeks vechten kon niet, omdat deze mensen aan het werk waren. Vandaar de naam 'traditioneel weekend'.

Onderzoek in België en Nederland lijkt te bevestigen dat hooligans vaak uit de lagere sociale klassen komen en laag zijn opgeleid (Van der Brug, 1986). Er zou een gebrek aan sociale controle zijn in de jeugd bij deze mensen (Van Der Brug, 1986). Recenter Nederlands onderzoek toont echter aan dat hooligans uit alle lagen van de bevolking komen en niet altijd laag opgeleid zijn (Ferwerda & Gelissen, 2001). Deze uitspraak laat een andere visie zien. Hooligans komen niet alleen uit de lagere klassen, maar een deel komt uit de middenklasse of hoger. Slechts een klein aantal hooligans zou uit de hogere klasse komen.

Volgens Frosdick & Marsh (2005) is er een klassenverschil in de samenleving tussen Engeland en Nederland. Frosdick & Marsh (2005) stellen dat het gat tussen de lagere en middenklasse in Nederland kleiner is dan in Engeland. Hooliganisme vanuit Nederland zou meer te maken hebben met ouderlijke controle, problematische scholen en een slechte jeugd (Spaaij, 2007). Ouders zouden te weinig doen om op hun kinderen te letten, die worden meegetrokken in allerlei activiteiten, waaronder hooliganisme. Engeland zou te maken hebben met een groot gat tussen de lagere en de middenklasse in de samenleving. Ze hebben weinig mogelijkheden om hogerop te komen in de samenleving en verzanden in activiteiten zoals

hooliganisme. De uiteenlopende redenen van de verklaringen van het verschijnsel hooligan zijn opgenomen in tabel 2.

Echter wordt door Dunning (2000) weersproken dat een hoge werkloosheid zou leiden tot meer hooliganisme onder de mensen. In zijn onderzoek kwam naar voren dat in de jaren '30 en jaren '60, toen de werkloosheid erg hoog was in Engeland, het hooliganisme in aantallen ook laag was.

Onderzoekers	Waarom vervallen mensen in hooliganisme?
Kievits (2013)	Spanning, risico, groepsgevoel, vriendschappen en hetzelfde doel voor ogen
Spaaij (2008)	Interne solidariteit, onderling kameraadschap, sensatie, kick en avontuur.
Taylor (1971)	Commercialisering en professionalisering voetbal → vervreemding supporters
Dunning e.a. (1986)	Traditionele relatie tussen leden van lagere klassen en voetbal, zit in de cultuur en structuur. Vechten in combinatie met alcohol
Armstrong (1998)	Tijdelijke levensstijl voor jongeren die op zoek zijn naar status en avontuur, in reactie op Dunning e.a. (1986)

Tabel 2: Waarom vervallen mensen in hooliganisme volgens Engelse en Nederlandse onderzoekers

De twee Nederlandse auteurs geven bijna dezelfde reden aan waarom mensen hooligan zijn. Het zijn jonge mannen die op zoek zijn naar avontuur, interne solidariteit met anderen en status (Spaaij, 2008; Kievits, 2013). De drie besproken Engelse wetenschappers geven uiteenlopende redenen voor hooliganisme, terwijl de Nederlandse auteurs eensgezind zijn. Een van deze redenen komt overeen met de Nederlandse reden waarom er hooligans zijn, namelijk die van Armstrong (1998) over status en avontuur. Een oorzaak voor de verschillen in opvattingen over hooligans kan worden verklaard vanuit het tijdsperspectief. In 1998 was er meer informatie beschikbaar over hooligans dan in 1971, waardoor er meer en beter onderzoek kon worden gedaan.

In dit theoretische hoofdstuk zijn de inzichten van verschillende onderzoekers over het verschijnsel hooligans en hooliganisme geïnventariseerd. Er zijn overeenkomsten, maar ook veel verschillen tussen de inzichten van onderzoekers, zoals te zien in tabel 1 en 2. Het laatste

gedeelte van dit theoretische hoofdstuk concentreert zich op het onderwerp beleidsvorming.

2.4 Beleidsvorming

Het woord ‘beleid’ heeft onder verscheidene auteurs een andere betekenis. In het Koenen woordenboek Nederlands (uit het jaar 1996) wordt beleid omschreven als een gedragslijn voor de verwezenlijking van bepaalde doelstellingen. Het Van Dale woordenboek dat op internet te vinden is omschrijft het woord beleid precies hetzelfde als het Koenen woordenboek Nederlands. Een ander woordenboek¹ op het internet beschrijft beleid als een plan van aanpak voor het oplossen van problemen in de meest ruime zin. Het laatste woordenboek van Prisma uit 2001 omschrijft het beleid als bestuur. Duidelijk is dat zelfs bij het woord beleid de omschrijvingen over dit woord verschillen.

Ook over het ‘woord’ beleidsvorming hebben meerdere auteurs hun visies tentoongespreid. Een van deze auteurs is Kingdon (2011), die bekend staat om zijn stromenmodel dat te maken heeft met beleids- en agendavorming. Hij legt hier de drie stromen uit die nodig zijn om tot een ‘window of opportunity’ te komen. Waarom worden sommige beleidsonderwerpen wel snel behandeld door de overheid en waarom andere onderwerpen niet? Heeft dit te maken met een andere visie op het probleem, of is het een kwestie van tijd en middelen en speelt de politiek nog een rol?

Kingdon (2011) heeft zijn model bedacht door het bekijken en uitbreiden van drie andere modellen. Het eerste model was het rationele model van Simon uit 1958, die uitging van een rationele keuze van oplossingen en het maximaliseren van het nut. Kingdon (2011) stelde hier tegenover dat er slechts sprake is van een beperkte rationaliteit en er wordt vaak geen logische volgorde gehandhaafd. Het tweede model waar Kingdon (2011) deels kritiek op had, was het incrementele model van Lindblom uit 1959. Dit model houdt in dat men continu doormodert met beleid, terwijl Kingdon (2011) juist uitgaat van radicale veranderingen. Het laatste model dat werd bekritiseerd kwam van Cohen, Olsen & Marsh uit 1972, waarin complexiteit en chaos de boventoon voeren. Ook Kingdon (2011) gaat in zijn model uit van complexiteit en chaos.

De beleidsvorming wordt door Kingdon (2011) gezien als een lijst met onderwerpen of problemen waar de overheid zich mee bezig houdt. De twee soorten agenda’s die hij onderscheidt zijn de overheidsagenda en de besluitvormingsagenda. Het kan zijn dat een onderwerp op de overheidsagenda staat. Dat wil zeggen dat er aandacht aan wordt besteed,

¹ <http://www.woordenboeken.nu/betekenis?q=beleid&dict=nl> (Bekeken op 06-06-2016).

maar dat er geen besluit over wordt genomen (Kingdon, 2011). Als een onderwerp op de besluitvormingsagenda komt, wil dit niet zeggen dat er een besluit wordt genomen over het onderwerp. Het kan zijn dat dit onderwerp een hogere plek op de besluitvormingsagenda heeft verworven (Kingdon, 2011).

Door twee factoren kan dit beïnvloedt worden, namelijk door interne en externe groepen. De interne groepen bestaan uit de ambtenaren die in dienst van de overheid werken. De externe groepen bestaan uit de media, pressiegroepen en belangengroepen. Zij proberen de overheid op een andere gedachte te brengen om bijvoorbeeld wel een besluit te nemen ook het onderwerp. Soms is dit niet genoeg, en moet er een ‘focusing event’ gebeuren wil het onderwerp de aandacht verkrijgen om op de besluitvormingsagenda te komen. De media kan hier ook een belangrijke rol in spelen. De media probeert verklaringen te vinden waarom een onderwerp niet eerder is besproken wanneer er een gebeurtenis plaatsvindt.

Middels deze uitgangspunten heeft Kingdon (2011) zijn stromenmodel gevormd. De eerste stroom bestaat uit de problemenstroom, die gaat over de problemen die wel of geen aandacht krijgen. Hoewel er aanwijzingen zijn dat er een probleem is, is het daadwerkelijk vaststellen van het probleem afhankelijk van de interpretatie van mensen. Vooral ambtenaren werken in deze stroom.

De tweede stroom is de beleidsstroom, waarbij de focus ligt de alternatieven en oplossingen. Het kiezen van het beste alternatief gebeurt via natuurlijke selectie, waarbij er verborgen, deelnemende actoren zijn zoals specialisten (Kingdon, 2011). De juiste oplossing moet bij het juiste probleem, alvorens het op de overheidsagenda komt. Uit het alternatief wordt de juiste oplossing gekozen.

De laatste en derde stroom is de politiek-bestuurlijke stroom, waar veel strijd, onderhandelingen en consensus zijn. Deelnemende actoren zijn onder andere de burgers, belangengroeperingen, politici en ambtenaren. Elke partij heeft een eigen visie en proberen die door te voeren in de strijd. Als er sprake is van een overeenstemming tussen de partijen, dan zal het onderwerp op de agenda komen (Kingdon, 2011).

Het doel van dit stromenmodel is dat de drie stromen op hetzelfde punt komen (een snijpunt is de grafiek) en een consensus bereiken. Dit wordt een window of opportunity genoemd. Op het moment dat de drie verschillende stromen samenkomen wordt er van een ‘Window of Opportunity’ gesproken. Dit betekent dat het onderwerp op de agenda van de overheid kan komen en er beleid kan worden gevormd.

Baumgartner & Jones (2005) hadden een andere theorie over hoe en wanneer er over onderwerpen wordt vergaderd en besloten. Zij gingen uit van een disproportionate

information-processing theorie. Deze theorie bestond uit vier fasen die als volgt worden beschreven in het onderstaande overzicht.

1: Herkenningsfase	Meerdere problemen onder de aandacht brengen, maar het ene probleem is belangrijker dan het andere probleem.
2: Karakterisatiefase	Welke kenmerken van een probleem zijn belangrijker dan een ander probleem?
3: Alternatieve fase	Kijken welke alternatieven er zijn, eventueel van vroeger.
4: Keuzefase	Het kiezen van het goede alternatief.

Tabel 3: Baumgartner & Jones (2005) 4-fasen theorie over de beleidsvorming van een onderwerp.

In de herkenningsfase zijn er meerdere problemen, maar moet men een afweging maken welke men eerst behandelt. Daarna komt het probleem in de karakterisatiefase. Welk onderdeel van het probleem is belangrijker dan het andere probleem? Als men deze kenmerken heeft geordend, dan kijkt men naar eventuele alternatieven. Als men de alternatieven heeft afgewogen tegen mekaar dan wordt er een keuze gemaakt over het onderwerp. De keuze van het onderwerp uit zich in de vorm van beleid.

Hoewel dit gedeelte zich specificeert op beleid, is dat nog niet geheel vanzelfsprekend. Het beleid dat in dit onderzoek wordt omschreven als het voetbalvandalismebeleid bestaat in zekere zin niet. Het is de precieze reden dat de titel van het onderzoek niet voetbalvandalismebeleid heet, maar beleid bij voetbalvandalisme. Het is een samenvoeging van allerlei verdragen, beleidskaders, wetten, richtlijnen, notities en losse regels die zich samen tot een vorm van beleid hebben gevoegd.

Met dit onderzoek wordt enerzijds bekeken hoe Het Nederlandse en Engelse voetbalvandalismebeleid met elkaar verschillen en hoe de incidenten eventueel invloed hebben gehad op het voetbalvandalismebeleid. In dit hoofdstuk is daarvoor de theorie over hooligans, hooliganisme en beleidsvorming beschreven. Dit varieerde van een terminologische verwarring over risicosupporters, hooligans en hooliganisme, tot oorzaken waarom mensen vervallen in hooliganisme, om zo een algeheel theoretisch beeld te krijgen. In het volgende hoofdstuk wordt beschreven hoe het onderzoek zich vervolgd aan de hand van deze begrippen.

Hoofdstuk 3: Methodologie

3.1 Onderzoekskader

In het onderzoek wordt op twee manieren naar het voetbalvandalismebeleid van Engeland en Nederland gekeken. In het eerste punt worden het beleid en de incidenten naast elkaar gezet. Is er sprake van een causaal verband tussen de incidenten en het beleid, of staan deze los van elkaar. Het kan gaan om een direct, indirect of geen verband. Een direct verband wil zeggen dat er beleid wordt gemaakt doordat een incident heeft plaatsgevonden. Geen verband betekent dat er geen invloed van een incident is geweest op dit deel van het beleid.

De tweede manier van het onderzoek is het vergelijken van twee landen op het voetbalvandalismebeleid. Er wordt gekeken naar de overeenkomsten en verschillen op twee niveaus, namelijk binnen het stadion en buiten het stadion. Dit kan een directe, indirecte en geen overeenkomst zijn. Als laatste wordt gekeken of er sprake is van veel individuele of collectieve regels in en buiten het stadion.

(1) Als eerste deelvraag wordt gekeken naar de incidenten. Voor beide landen worden verschillende incidenten weergegeven, om de impact en de praktijkkant van hooliganisme te laten zien. De meest belangrijke incidenten in de geschiedenis van het Engelse en Nederlandse voetbal hebben hun sporen achtergelaten in de vorm van beleid. Na een incidenten kwamen er nieuwe of strengere regels. De statistieken over de incidenten worden gebruikt om aan te geven hoe groot het probleem van hooligans is in beide landen ter vergroting van het maatschappelijk draagvlak. Dit is van belang om te kijken in hoeverre de incidenten invloed hebben gehad op het voetbalvandalismebeleid in beide landen. De vraag die hierbij wordt gesteld is: *welke incidenten zijn er geweest op het gebied van hooliganisme in Nederland en Engeland en wat is de invloed geweest van deze incidenten op het voetbalvandalismebeleid?*

(2) De tweede deelvraag kijkt naar de regels die zowel binnen als buiten het stadion gelden. In het beleidshoofdstuk zal een aparte afsplitsing tussen deze twee onderwerpen worden gemaakt. Een ander punt in dit gedeelte van de analyse kijkt naar een eventueel verschil in supporters, door te kijken of de regels en maatregelen individueel of groepsgericht zijn, kan een verschil in behandeling van supporters worden aangetoond. Ook is het interessant om te bekijken of het beleid ‘uit zichzelf’ is gekomen of het meerdere malen een ‘trigger’ nodig heeft gehad. De vraag die beantwoordt moet worden is als volgt: *Welke verschillen en overeenkomsten zijn er tussen het voetbalvandalismebeleid van Engeland en Nederland?*

Belangrijk bij het onderzoek is dat het loopt tot en met het seizoen 2013-2014. Alle

nieuwe regels met betrekking tot hooliganisme die na mei 2014 zijn genomen, worden niet meegenomen in het onderzoek. Dit is vanwege het feit toen het onderzoek startte het voetbalseizoen 2014-2015 nog niet was afgelopen en er elk jaar nieuwe regels bijkomen. Vandaar dat er is gekozen voor het seizoen 2013-2014 als eindpunt.

Deze onderdelen leiden tot beantwoording van de onderstaande onderzoeksvraag: *In welke mate hebben incidenten in voetbalvandalisme geleid tot verschillen in beleid rond de aanpak van voetbalvandalisme in Nederland en Engeland?*

3.2 Case study design

Het onderzoek is kwalitatief en praktijkgericht, waarin het gevoerde Engelse en Nederlandse voetbalvandalismebeleid worden bekeken op de genomen maatregelen. De doelstelling van het onderzoek is om een bijdrage te leveren aan de verbetering van dit voetbalvandalismebeleid en een maatschappelijk probleem te verminderen. De focus van het onderzoek ligt bij de incidenten en het voetbalvandalismebeleid. De onafhankelijke variabele is het voetbalvandalismebeleid, waar de incidenten de afhankelijke variabele zijn. Het voetbalvandalismebeleid staat op zichzelf en kan niet worden veranderd, terwijl er wel voor andere incidenten gekozen kon worden.

Waarom is er gekozen voor deze twee landen? Nederland is gekozen omdat er recentelijk nog veel ophef was over hooligans van Feyenoord die hun sporen achterlieten in Rome. Engeland werd als vergelijkingsmateriaal gekozen, omdat dit het eerste Europese land waar het voetbalgeweld is begonnen, dus de eerste regels met betrekking tot hooliganisme hier werden opgesteld. Als tweede reden is het hooliganisme vanuit Engeland overgewaaid op Nederland door Engelse supporters van Tottenham Hotspur (Sportgeschiedenis, 2007). Het voordeel is dat het homogene cases zijn die worden onderzocht. Wat betreft incidenten en beleid heeft Nederland in feite een historische achterstand op Engeland. De incidenten in Nederland begonnen later, net als de beleidskaders, wetten en andere regels en tactieken.

In bijlage 1 bevindt zich een participerende observatie van de wedstrijd Newcastle United- Swansea City op 25 april 2015. De observatie heeft een niet al te grote waarde aan het onderzoek, omdat het op basis van een bezochte wedstrijd niet mogelijk is om beleid in de praktijk te vergelijken. Echter biedt een participerende observatie wel de mogelijkheid om sommige punten die in het beleid terugkomen in de praktijk te zien en te kunnen vergelijken.

3.3 Databronnen en analyse

Het beleid van Nederland is grotendeels gebaseerd op de beleidskaders naar onderzoek

van Ferwerda (e.a., 2014) in opdracht van het WODC. Dit is het meest recente onderzoek naar voetbalvandalisme en treft dit onderzoek op veel vlakken. Het Engelse beleid is voornamelijk gebaseerd op de gevonden beleidskaders en voetbalverdragen in de loop der jaren. Bij beide landen is een duidelijk startpunt gegeven voor het voetbalbeleid in hoofdstuk vier.

Het onderzoek wordt uitgevoerd door middel van een desktop research en een documentenonderzoek. De documenten zijn beoordeeld op, definities, incidenten of beleidsvormen met betrekking tot hooligans en hooliganisme. Citaten uit documenten zijn gebruikt om de definities te verduidelijken of om nadruk te leggen op een belangrijke uitspraak van een onderzoeker.

De meeste bronnen in het onderzoek komen af van wetenschappers die zich bezig hebben gehouden met dit onderwerp. Er zijn echter een aantal bronnen die te verduidelijking van het onderzoek zijn gebruikt, zoals Schaap (e.a, 2014). De onderzoeker heeft ook een grote kennis van het voetbal en dit uit zich in het onderzoek vooral door de praktijkervaring binnen en buiten het stadion. Dit wordt zoveel mogelijk benadrukt in het onderzoek door voorbeelden uit de praktijk.

Welk soort documenten zijn gebruikt? Dit varieert van krantenartikelen over de incidenten, zoals de Volkskrant, naar beleidsdocumenten, beleidskaders, richtlijnen, interne statistieken, reglementen, verdragen en wetten over het voetbalvandalismebeleid. Deze zijn tot stand gekomen na het zoeken op trefwoorden zoals: onderzoek hooliganisme, aanpak hooliganisme, voetbalvandalismebeleid en hooligans in beeld.

Bron	Aantal
Krantenartikel	14
Wetenschappelijk artikel/boek	21
Organisatie (bijv. Voetbalbond)	12
Internetsite	9

Tabel 4: Bronnen en aantallen

Waarom is er voor deze vorm van onderzoek gekozen? De interne validiteit wordt gewaarborgd doordat er wordt gemeten wat ik wil meten en er veel informatie over het onderwerp naar voren komt. De kwalitatieve onderzoeksmethode geeft veel ruimte voor een analyse van de diverse incidenten en het beleid omtrent voetbalvandalisme dat door verschillende documenten tot stand is gekomen. Hoewel de externe validiteit van een case study gering is, wordt de externe validiteit in dit onderzoek gewaarborgd doordat gebruik wordt gemaakt van een meervoudige case study. Het onderzoek kan worden herhaald, hoewel

dit ook met andere incidenten en definities kan gebeuren.

Alvorens het onderzoek zich concentreert op de incidenten en het beleid, wordt eerst een klein stukje statistiek over het aantal incidenten benoemd, om aan te tonen het aantal incidenten met hooligans nog steeds niet afneemt. Daarvoor worden de gegevens van het CIV (2014) en het Home Office (2014) gebruikt. Het CIV staat centraal in de bestrijding van voetbalvandalisme van Nederland en het Home Office houdt zich bezig met bepaalde soorten criminaliteit, waaronder voetbalvandalisme. De gegevens worden gebruikt om de vraag te beantwoorden of de er verschillen zijn tussen het aantal incidenten in Nederland en Engeland.

In het vervolg van het onderzoek wordt naar de belangrijkste richtlijnen, beleidskaders en wetten gekeken sinds de start van het voetbalvandalisme. Elk document is bekeken en beoordeelt op relevante regels die gelden of in een andere vorm nog steeds bestaan. Het Engelse voetbalvandalismebeleid concentreert zich op verschillende doorgevoerde regels, verdragen, wetten en richtlijnen die in de loop der jaren zijn ontstaan. Het Nederlandse voetbalvandalismebeleid concentreert zich voornamelijk op de beleidskaders van Ferwerda (e.a., 2014). Dit heeft als reden dat deze beleidskaders het verloop van de geschiedenis van de aanpak van voetbalwedstrijden en een deel van de doorgevoerde maatregelen weergeeft. Daar waar het nodig is zijn aanvullingen gedaan door bovengenoemde artikelen en voorbeelden uit de praktijk.

3.4 Operationalisatie

In dit gedeelte worden de details van het onderzoek beschreven, zoals wat wordt verstaan onder beleid en wat precies deze incidenten zijn.

De keuze van de incidenten is gebeurd op verschillende gronden. Voor het jaar 2000 is het voornamelijk gebaseerd op het aantal doden (Liverpool- Juventus, 1985), of maatschappelijke verontwaardiging (Ajax- Feyenoord, 1997). Ook wilde het onderzoek een aantal voorbeelden geven van voetbalvandalisme in het begin, zoals Millwall- Ipswich Town uit 1978 en ADO Den Haag- Ajax uit 1987.

De incidenten na het jaar 2000 zijn gekozen op basis van grootte van incidenten door de ogen van de onderzoeker. Dat wil zeggen dat dit de meest grootschalige incidenten zijn na het jaar 2000 in mijn ogen. Aan Nederlandse kant waren dit AS Roma- Feyenoord (2015) en PEC Zwolle- Ajax (2014). Aan Engelse zijde zijn dit Newcastle United- Sunderland (2013) en Birmingham City- Aston Villa (2010). Er zijn in beide landen meerdere incidenten geweest met hooligans, die gelijkwaardig zijn aan deze. Er is echter voor deze incidenten gekozen omdat dit de onderzoeker dit de grootste incidenten vond na het jaar 2000.

Er is niet specifiek geselecteerd op bekende of beruchte hooligangroepen, omdat het onderzoek zich dan alleen zou specificeren op deze hooligangroepen, terwijl hier een algemeen beeld wordt geschetst wat hooliganisme in de praktijk inhoud. Vandaar dat bijvoorbeeld West ham United en Manchester United niet voorkomen in dit onderzoek, terwijl er toch grootschalige problemen zijn geweest met deze hooligangroepen.

De keuze voor bepaalde stukken beleid is besloten op basis van wat de onderzoeker had gevonden over dit onderwerp. Voor het Nederlandse gedeelte werd het beleidskader van Ferwerda (e.a., 2014), die perfect beschreef hoe het beleid zich heeft ontwikkeld. Aan de Engelse kant baseerde het onderzoek zich vooral op de gevonden richtlijnen, kaders, wetten, beleidsnotities en verdragen. Dit was ook de bedoeling met Nederland, totdat een recent onderzoek werd gevonden zoals hierboven beschreven.

Het probleem voor beide landen is dat er geen direct voetbalvandalismebeleid is. Het is niet mogelijk om naar een site te gaan en te bekijken wat de precieze aanpak van wedstrijden is en wat de taken van alle actoren zijn hierbij. Vandaar dat er voor een ruim begrip van beleid is gekozen in dit onderzoek. In het onderzoek wordt bijna alles onder beleid verstaan, zolang het maar een duidelijke werking had in de richting van hooligans en/of hooliganisme. In het onderzoek zijn geen beleidsmaatregelen gebruikt die geen directe of indirecte werking tegen hooligans hebben. Vandaar ook de titel ‘beleid bij voetbalvandalisme’. De focus van het beleidsgedeelte van het onderzoek lag dus op het vinden van gegevens over het beleid. Ook zijn hier verschillende actoren voor gebruikt, zoals de Engelse voetbalbond (FA) en de site van de Engelse politie.

Concepten	Indicatoren	Bronnen
Incidenten	Binnen of buiten het stadion Tegen de politie of andere supporters	Krantenartikelen evaluatie rapporten Statistische organisaties
Beleid	Richtlijnen/verdragen/wetten kaders/beleidsmaatregelen	Sites van o.a. politie en voetbalbond (FA, KNVB), evaluatie rapporten

Tabel 5: Overzicht concepten en indicatoren onderzoek

Hoofdstuk 4: Resultaten Voetbalincidenten en Voetbalvandalismebeleid in Engeland en Nederland.

4.1 Inleiding statistieken, incidenten en voetbalvandalismebeleid

Voor het onderzoek is het interessant om te weten in hoeverre er problemen zijn met hooligans in het stadion en op de straat. De tabel hieronder laat zien dat het in het seizoen 2013-2014 er redelijk wat incidenten waren in beide landen (CIV, 2014; Home Office, 2014). Hoewel het aantal incidenten per wedstrijd in het voordeel van Nederland lijkt, is het belangrijk om een realistisch beeld achter deze cijfers te schetsen. De Nederlandse tweede divisie (Jupiler League) wordt ook meegerekend tot het betaalde voetbal en laat daarom een vertekend beeld zien. Echter wordt deze competitie gekenmerkt door lege stadions. Vandaar dat het aantal incidenten per wedstrijd op slechts 0,45 ligt in Nederland (CIV, 2014). De stadions in de Championship van Engeland zijn met ruim 8 miljoen bezoekers veel drukker bezocht dan in Nederland. Wanneer het drukker is in stadions leidt dit automatisch tot meer incidenten (Frosdick & Walley, 2010).

Vergelijking statistieken voetbalincidenten EN-NL	Engelse voetbalincident statistieken	Nederlandse voetbalincidenten statistieken
Aantal incidenten	1155	787
Aantal toeschouwers/ incidenten	1 op de 20.000	1 op de 10.350
Aantal incidenten per wedstrijd (	1,24	1,05
Aantal stadionverboden	404	572
Aantal stadionverboden per toeschouwer	1 op de 57.200	1 op de 12.500
Daling/stijging aantal incidenten t.o.v. 2012-2013	14% minder incidenten	19% meer incidenten
Daling/Stijging aantal incidenten t.o.v. 2008-2009	43% minder incidenten	14% meer incidenten
Meest voorkomende incident daling/stijging	Verstoring orde en dronkenschap: van 4 op de 10 naar 3 op de 10 incidenten	Afsteken van vuurwerk: van 3 op de 10 naar 2,9 op de 10 incidenten

Tabel 6: vergelijking statistieken Engeland en Nederland betreffende voetbalincidenten

Het meest zorgbarende in vergelijking met Engeland is de stijging in het aantal

incidenten ten opzichte met de seizoenen 2012-2013 en 2008-2009. De stijgingen bedroegen ten opzichte van deze seizoenen respectievelijk 19% en 14% (CIV, 2009; CIV, 2013). Dit zou betekenen het beleid en de tactieken die in deze jaren is gemaakt niet het gewenste resultaat heeft afgedwongen. Dit is nog beter te zien in het aantal incidenten van volgens de cijfers het meeste voorkomt, uitgelicht in de tabel. De Engelse aanpak liet een daling van ruim 43% zien ten opzichte van het seizoen 2008-2009 (Home Office, 2009).

De meest opvallende statistiek tussen Engeland en Nederland, zijn de cijfers van de stadionverboden in het seizoen 2013-2014. Nederlandse autoriteiten (bestaande uit het OM en de BVO) hebben in totaal 572 stadionverboden uitgedeeld op 7,14 miljoen bezoekende mensen (CIV, 2014). Dit komt neer op één stadionverbod per 12.500 toeschouwers. Ter vergelijking: per thuiswedstrijd van Ajax krijgen vier mensen een stadionverbod terwijl in Engeland slechts één stadionverbod wordt gegeven per thuiswedstrijd van Newcastle United. Deze stadions zijn bijna even groot. In Engeland werden, in vergelijking met Nederland, ‘slechts’ 404 stadionverboden uitgedeeld in dat seizoen, wat neerkomt op één stadionverbod per 57.200 mensen (Home Office, 2014). Dit is een fors verschil tussen deze twee landen. Een duidelijke verklaring is hier niet voor, behalve dat de autoriteiten in Nederland strenger zijn of de Engelse autoriteiten minder streng zijn.

Al met al blijkt dat er in beide landen genoeg incidenten zijn gebeurd waardoor supporters slecht in het nieuws kwamen. Het is ook mede aan deze slechte vorm van supporters en incidenten te wijten dat er een voetbalvandalismebeleid is gekomen.

Het voetbalvandalismebeleid, waar het onderzoek over praat, bestaat in zeker zin niet. In Nederland bestond er geen concreet voetbalvandalismebeleid, maar was het een verzameling van losse regels die werden gehanteerd door verschillende actoren. Ook in Engeland is er lange tijd geen duidelijk voetbalvandalismebeleid. Hoe kan dit?

In het begin van het hooliganisme wilde men aanvankelijk niet onderkennen dat dit een probleem werd. De regels die bestonden waren verschilden per club of per stad en er was geen eenheid. Door meerdere incidenten ging de bond (KNVB in Nederland en de FA in Engeland) toch specifieke regels maken voor voetbalwedstrijden en in het algemeen voor supporters. Naarmate de incidenten ernstiger of groter werden, kwamen er vaak meer regels en meer beperkingen.

Bij dit onderzoek is er geen specifieke tijdslijn te maken tussen Engeland en Nederland. De voornaamste oorzaak is dat de Engelse voetbalincidenten, en daardoor het voetbalvandalismebeleid, eerder begonnen dan in Nederland. Alle regels, beleid(skaders), wetten of verdragen worden in chronologische volgorde behandeld. Dit start voor Engeland in

de jaren '60 en voor Nederland in 1997.

Wat wordt in het onderzoek wel of niet meegenomen als voetbalvandalismebeleid? Bij het Engelse voetbalvandalismebeleid is vooral gekeken naar de eerste regels tegen hooliganisme en naar verdragen (acts) en richtlijnen. De Nederlandse kant baseert zich voornamelijk op de beleidskaders van Ferwerda (e.a., 2014). Dit onderzoek stelde namelijk dat de eerste voetbalregels niet duidelijk waren en niet voor iedereen gold op dat moment.

Nu er een korte weergave is geweest van een overzicht van de statistieken van incidenten, wordt gekeken naar afzonderlijke incidenten die zich hebben afgespeeld in beide landen. Het gaat om incidenten binnen en buiten het stadion, alsmede de tegenstander van deze hooligans. De incidenten startten voor beide landen op hetzelfde punt, namelijk 1974. Dit gebeurde tijdens de UEFA Cup finale van 1974 tussen Feyenoord en Tottenham Hotspur. De supporters uit Londen gooiden stoeltjes naar Feyenoord-supporters en de politie en stichtten verschillende vuurtjes. Ook in de stad Rotterdam werd materiële schade aangericht (Sportgeschiedenis, 2007).

4.2 Engelse voetbalincidenten

4.2.1 Millwall- Ipswich Town 1978

Een van de eerste binnenlandse gevallen van voetbalgeweld was de wedstrijd tussen Millwall en Ipswich Town in de kwartfinale van de FA-cup in 1978. De dag begon rumoerig toen supporters van de bezoekende partij aangevallen werden door fans van Millwall terwijl ze nog op de boot zaten (BBC, 2008). De wedstrijd werd 20 minuten gestaakt nadat Ipswich Town op 0-1 was gekomen en Millwall fans begonnen met vechten op de tribunes en ook op het veld. Uiteindelijk werd de wedstrijd uitgespeeld. De gevechten gebeurden zowel binnen als buiten het stadion, gericht op de andere supporters.

4.2.1.1 Luton Town- Millwall 1985

Op woensdag 13 maart 1985 speelde Luton Town in de kwartfinale van de FA-Cup tegen Millwall in het eigen Kenilworth Road. Luton Town speelde op dit moment in de First Division maar stond bijna onderaan. Millwall speelde in de Second Division en stond in de middenmoot. Vanaf 1990 veranderde de First Division in de Premier League en de Second Division in het Championship.

Op beelden (en de afbeelding linksboven op de voorpagina) is te zien dat 'supporters' van Millwall het veld bestormen en de politie aanvallen met golfballen, flessen en stoeltjes van het stadion (The Guardian, 2013a). Dit alles gebeurde binnen het stadion. Huizen en auto's

werden buiten het stadion kapot gemaakt. Dit was het zoveelste incident waarbij voetbalsupporters slecht in het nieuws kwamen en dit kwam het imago van het voetbal in Engeland niet ten goede.

De supporters van Millwall hadden in eerdere jaren geen goede naam opgebouwd in het Engelse voetbal door betrokken te zijn bij meerdere incidenten. Echter waren er ook fans van rivaliserende clubs uit Londen die samenwerkten met Millwall op deze dag. Er mochten 5000 uitsupporters komen, maar er waren volgens berichten bijna twee keer zoveel uitsupporters (The Guardian, 2013a).

Als gevolg van deze overmacht zaten er ook bijna twee keer zoveel uitsupporters in het stadion. De Luton Town supporters werden verdreven. Na 14 minuten werd de wedstrijd gestaakt, maar ging uiteindelijk toch verder (The Guardian, 2013a). De wedstrijd eindigde in 1-0 voor Luton Town. Ook na het laatste fluitsignaal waren er rellen tussen de supporters van Millwall en die van Luton Town en de politie. In de media werd gezegd dat dit misschien wel het ergste voorbeeld was van voetbalrellen (Jones, 2009). 31 Mensen werden gearresteerd (waaronder fans van Chelsea en West ham United) en 81 mensen moesten naar het ziekenhuis (Dailymail, 2013).

Op 1 april 1985 was er overleg tussen Margaret Thatcher en de Football Association (FA) die een plan van aanpak bespraken. Er zouden onder andere meer televisiebeelden komen, meer politie binnen het stadion, meer 'all-ticket matches' (kaartjes moeten vooruit worden gekocht, niet op de dag zelf²) en een verbod op alcohol binnen het stadion (The Guardian, 2013a).

4.2.1.2 Birmingham City- Leeds United 1985

Een maand later was het opnieuw raak. Birmingham City speelde een thuiswedstrijd tegen Leeds United. Birmingham City was al gepromoveerd naar de hoogste afdeling, maar had nog een kleine kans op het kampioenschap op de laatste speeldag, als de nummer 1 Oxford United zou verliezen. Leeds United bleef in de tweede divisie.

In die middag waren er veel Leeds United supporters aanwezig. Birmingham City kwam vlak voor rust op 1-0 en daarna begonnen de ongeregelde heden onder de 5000 meegereisde supporters. Er werd gegooid met stenen, hout, stoeltjes, flessen en meer (Ward & Williams, 2009). Een 14-jarige supporter vond de dood, toen een muur waar de supporters opstonden, instortte. Zelfs de voorzitter van Leeds United was een doelwit van de supporters

² <http://worldsoccer.about.com/od/glossary/g/All-Ticket.htm> (Bekeken op 05-03-2015).

(Jones, 2009). Beide supportersgroepen betraden het veld om met elkaar in gevecht te gaan. Deze gevechten gebeurde binnen het stadion. De politie probeerde de orde te herstellen maar dit verliep moeizaam (Ward & Williams, 2009). Uiteindelijk waren er 145 politieagenten gewond geraakt, 125 arrestaties verricht en 50 ‘supporters’ moesten naar het ziekenhuis (Footballviolence, 2012).

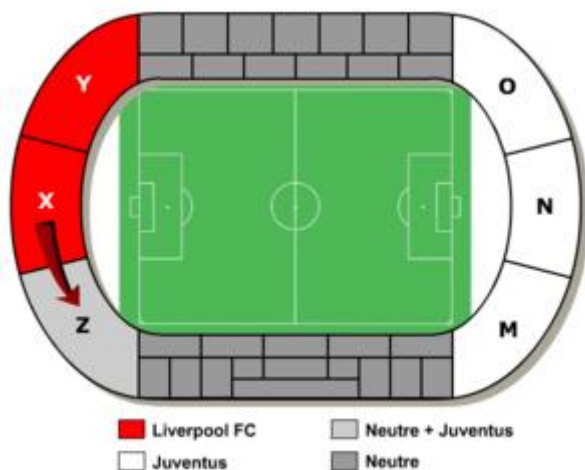
4.2.1.3 De Heizelramp: Liverpool-Juventus (België) 1985

Het is inmiddels duidelijk dat 1985 een zeer slechts jaar was voor het imago van het Engelse voetbal, zowel voor de competitie als voor de veiligheid van de supporters binnen het stadion. In de Europacup finale van 1985 raakten supporters van Liverpool en Juventus in gevecht in het stadion van Heizel, waar de finale werd gespeeld. De sfeer tussen de supporters was in orde, totdat het ineens omsloeg (BBC, 2005b). Alle gebeurtenissen vonden plaats binnen het verouderde stadion.

De condities van het Heizel stadion waren niet geweldig. Het stadion was 55 jaar oud en verkeerde in slechte staat om zoveel supporters aan te kunnen. Er zijn meldingen gemaakt van supporters die gaten in het stadion schopten om binnen te komen. The Guardian (2010) legde een link met de brand in de Valley Parade, gericht op de slechte voorzieningen en infrastructuur in het stadion.

Liverpool-supporters kregen de vakken X en Y, terwijl de Juventus supporters de vakken O,N en M kregen (Zie figuur 1). Vak Z werd gezien als een neutraal vak voor de Belgische supporters. Vanwege de grote aanwezigheid van Italianen in België, zat dit vak zelfs volgens de spelers van Liverpool vol met Juventus-supporters (Ward & Williams, 2009).

Liverpool supporters braken door de hekken heen tussen X en Z (zie pijltje) die hen scheidden van het ‘neutrale’ vak. Een deel van de Juventus-supporters vocht terug, maar een groter deel probeerde die van Liverpool te ontvluchten. Zij vluchtten richting de andere neutrale vakken. Tijdens deze vlucht kwamen Juventus-supporters op een kluitje te zitten tussen deze neutrale vakken. De muur die het gewicht van alle supporters moest houden, bezweek onder de druk en stortte in. In de paniek en chaos die ontstond, vonden 39 mensen de dood en raakten honderden gewond (BBC, 2005b).

Figuur 1: Een overzicht van het Heysel Stadion

Ondanks protest van beide teams ging de wedstrijd door en won Juventus met 0-1 van Liverpool. Beide supportersgroepen werden gescheiden door een grotere inzet van de opgetrommelde politie. De gevolgen voor de Engelse competitie waren groot. Alle Engelse teams werden uit Europese toernooien verbannen tussen 1985 en 1990. Margaret Thatcher zei: *‘We have to get the game cleaned up from this hooliganism at home and the perhaps we shall be able to go overseas again’* (BBC, 2005b). Daarmee wordt beweerd dat men eerst de ‘rotzooi’ betreffende hooliganisme in eigen land moest ‘opruimen’, voordat ze weer teams naar het buitenland konden sturen om daar te spelen. De straf werd opgelegd door de Union of European Football Associations (UEFA), onder goedkeuring van Margaret Thatcher (ESPN, 2011).

4.2.1.4 Galatasaray - Leeds United en Galatasaray – Arsenal 2000

Voor aanvang van de halve finale van de UEFA cup tussen Galatasaray en Leeds United in het jaar 2000 ontstonden hevige gevechten tussen beide supportersgroepen in Istanbul. Een ooggetuige zei dat de gevechten begonnen toen een fan van Leeds United een taxichauffeur beledigde, die daarop een mes trok. De gevechten eindigden uiteindelijk door toedoen van de politie, maar niet zonder slachtoffers. Twee fans van Leeds United kwamen om het leven (Morris, 2000). Ongeveer 200 supporters werden gearresteerd. Fans van Leeds United werden daarna bedreigd bij de hotels waarin ze sliepen en moesten onder begeleiding van een politie-escorte naar het stadion worden gebracht (BBC, 2000). Galatasaray won de halve finale en kwam in de finale van de UEFA Cup uit tegen Arsenal. De finale werd gespeeld in Kopenhagen.

De problemen tussen beide supporters begonnen de avond voor de wedstrijd werd gespeeld. Galatasaray fans lokten een aanval van Arsenal supporters uit door provocerende liedjes te zingen in een café waar de Arsenal supporters zaten. De politie bleef relatief rustig, totdat beide kampen met bierflesjes gingen gegooid (Chaudhary, 2000). De politie greep in en in totaal werden er 54 personen gearresteerd. Daarnaast werden vier mensen neergestoken en vielen er elf gewonden.

Op wedstrijddag zelf verrasten de Arsenal fans met een aanval tegen de fans van Galatasaray. De politie en lokale autoriteiten zagen dit niet aankomen. In de gevechten werd gebruik gemaakt van steekwapens. Volgens The Guardian (Chaudhary, 2000) waren de Deense autoriteiten niet berekend op de invasie van de voetbalmenigte. In beide gevallen ging het om incidenten buiten het stadion en het aanvallen van de andere partij.

4.2.1.5 Birmingham City- Aston Villa 2010

Op een doordeweekse avond speelden deze twee teams tegen elkaar in de kwartfinale van de Carling Cup (nu Capital One Cup). Zeven jaar eerder speelden beide teams ook al tegen elkaar en ging het mis in de competitie. Een loting zorgde ervoor dat deze twee ploegen aan elkaar gekoppeld werden.

Voor aanvang van de wedstrijd ging het buiten het stadion mis toen supporters met elkaar in gevecht raakten (Dailymail, 2010). In de eerste 85 minuten van de wedstrijd bleef het tamelijk rustig, maar na het winnende doelpunt van Birmingham City, was er onrust. Na de wedstrijd kwamen fans van Birmingham City het veld op en liepen naar het uitvak om hun rivalen uit te dagen. Over en weer werd met vuurwerk naar elkaar gegooid. Aston Villa beklagde zich over uitvak, die recht onder een tribune met Birmingham supporters was gesteld. Daardoor werden er tijdens de wedstrijd allerlei voorwerpen naar beneden gegooid (Dailymail, 2010). De rellen beperkten zich dus niet tot het stadion, maar ook daarbuiten.

Deze ongeregelde gebeurtenissen gebeurden één dag voor de stemming over welk land het Wereldkampioenschap (WK) 2018 mocht organiseren (Dailymail, 2010). Dit WK werd een dag later aan Rusland vergeven. Of deze rellen invloed hebben gehad op de stemming was niet duidelijk.

4.2.1.6 Newcastle United- Sunderland 2013

Na afloop van de wedstrijd tussen Newcastle United en Sunderland ging het mis in het centrum van Newcastle. Supporters waren ontevreden en gefrustreerd na het 0-3 verlies van hun club in de derby tegen Sunderland (The Guardian, 2013b). Op beelden is te zien dat

supporters van Newcastle de politie en diens paarden aanvallen. Uiteindelijk werden 29 mensen gearresteerd en waren er geen gewonden (The Guardian, 2013b). Ook hier is een duidelijker voorbeeld te zien van rellen buiten het stadion.

Voetbalincidenten Engeland	Binnen of buiten het stadion	Gericht tegen de politie of supporters van de tegenpartij
Feyenoord- Tottenham Hotspur, 1974 (inleiding)	Binnen het stadion	Beide
Millwall- Ipswich Town, 1978	Beide	Tegen supporters van de andere partij
Luton Town- Millwall, 1985	Binnen het stadion	Beide
Birmingham- Leeds, 1985	Binnen het stadion	Beide
Liverpool- Juventus (in Belgie), 1985	Binnen het stadion	Tegen supporters van de andere partij
Galatasaray- Leeds United & Galatasaray – Arsenal 2000	Beide incidenten buiten het stadion	Tegen supporters van de andere partij
Birmingham City- Aston Villa, 2010	Binnen en Buiten het stadion	Tegen supporters van de andere partij
Newcastle United- Sunderland, 2013	Buiten het stadion	Tegen de politie

Tabel 7: Een overzicht van de incidenten uit de Engelse voetbalgeschiedenis

4.2.2 Het voetbalvandalismebeleid van Engeland

In de jaren '60 kwam de term 'football hooliganism' op in de media. In eerste instantie ging het om supporters die treinen vernielden die hun naar de plek van bestemming bracht. Dit leidde tot het eerste voetbalbeleid van Engeland, georganiseerd door de overheid: The Football Special.

Er werd een speciale trein voor voetbalsupporters beschikbaar gesteld om ze naar het stadion te brengen, zodat 'normale' treinreizigers geen last zouden hebben. Een concept dat we later ook in Nederland zien. Daarnaast verkleinde men het risico op problemen en wist de politie wanneer de supporters van de uit spelende ploeg zouden arriveren (Jones, 2009). De voorzieningen in deze treinen waren slecht. Het waren kleine treinen die erg vol zaten zonder toilet aan de binnenkant.

In het eerste beleid met betrekking tot voetbalsupporters is een duidelijke scheiding gegeven tussen ‘normale’ treinreizigers en voetbalsupporters, die schijnbaar voor overlast zouden zorgen voor de normale treinreizigers. Deze regel heeft invloed op zaken buiten het stadion, terwijl maatregelen die binnen het stadion gelden pas later aan bod komen.

Het geweld bleef aanhouden en de autoriteiten wisten niet wat ze moesten doen en zochten naar verklaringen. De FA-voorzitter verwees naar de onzekere sociale omstandigheden, de slechte staat van de natie en het gebrek aan visie, waarden en discipline (FA, 2014). Daarentegen legde de overheid de schuld bij de voetbalautoriteiten omdat zij faalden strenge maatregelen (straffen) te nemen. HierDit leidde tot een aantal maatregelen:

- Fans werden opgezocht en waar het kon gescheiden
- Camera's werden geïntroduceerd om het publiek in de gaten te houden
- De hoeveelheid alcohol die verkocht mocht worden werd beperkt
- De kaartverkoop werd zorgvuldig in de gaten gehouden
- Voor internationale wedstrijden werd de FA Travel Club opgericht om supporters in het buitenland in de gaten te houden. Mensen die wedstrijden van het nationale team van Engeland willen bezoeken moeten zich registreren op een bepaalde site, om vervolgens via deze site kaarten te kopen.

Na de invoering van deze maatregelen eindigt de herkenningfase volgens Baumgartner & Jones (2005). Men stapt nu over in de karakterisatiefase en alternatieve fase, om te kijken welke problemen serieuzer zijn dan andere problemen.

4.2.2.1 Het belangrijke jaar 1985

Het jaar 1985 was rampzalig voor het Engelse voetbal in het algemeen. Verschillende wedstrijden liepen uit de hand, supporters kwamen het veld op en bij de Europacup finale in 1985 tussen Liverpool en Juventus vielen 39 doden. Als straf werden Engelse teams voor vijf jaar uit Europese toernooien verbannen. Margaret Thatcher stemde hier mee in om ‘het spel en zijn supporters op te schonen. In de periode die volgde werden nieuwe regels geïntroduceerd.

In 1986 volgde *The Public Order Act* (Legislation UK, 1986). Omdat er geen specifieke regels waren omtrent sportevenementen en in het licht van de recente rellen werd de Public Order Act opgesteld. Hierin stonden meerdere regels omtrent gedragingen tijdens een sportevenement. Een belangrijke regel was dat er tijdens het sportevenement geen alcohol wordt verkocht in het gebied van het evenement (Jewell e.a., 2014). Ook werd het meenemen van vuurwerk verboden. (Legislation UK, 1986). Deze wetgeving had geen nadrukkelijke

werking op de hooligans. Ook werden andere zaken niet aangepakt omdat het niet specifiek over voetbal ging, maar over sportevenementen in het algemeen. Er zou echter snel een aparte regeling volgen voor het voetbal.

Vooralsnog zien we hier een algemeen document die betrekking heeft op sportevenementen en niet speciaal op het voetbal en hooligans. Het wordt echter wel meegenomen in het oude beleid omdat het een leidraad vormde voor het volgende beleid.

Na het Hillsborough drama in 1989 moest er iets gedaan worden aan de verouderde stadions en hooligans. Het Taylor Report (1990), na onderzoek van Hillsborough, dat volgde bevatte veel aanbevelingen op het gebied van hooliganisme en stadions. De belangrijkste maatregelen met betrekking tot hooliganisme worden op een rij gezet.

- Er kwamen veranderingen aan het maximaal aantal bezoekers dat een stadion in mocht. Dit houdt verband met de nummering van stoeltjes en het maximaal aantal toeschouwers. Ook moet dit ervoor zorgen dat de gangpaden en trappen vrij blijven (Taylor Report, 1990).

- In de meeste stadions werden hekken van 2,2 meter (volgens UEFA regels) geplaatst om ervoor te zorgen dat supporters het veld niet opkomen. Grachten waren ook een oplossing, maar vaak niet haalbaar in de meeste stadions (Taylor Report, 1990).

- De kaartverkoop werd beter gereguleerd. Vaak konden fans zonder kaartjes het stadion binnenkomen. Als dit niet lukte veroorzaakten deze fans veel problemen, waarop de politie ze toch maar binnen liet (Taylor Report, 1990).

- Na 1985 werden de Closed Circuit Television (CCTV) geïntroduceerd. Echter waren de beelden te wazig om personen te kunnen identificeren en waren de gebruikers slecht getraind. Het Taylor Report (1990) stelde dat de omstandigheden in 1989 verbeterd waren. Door meer CCTV en politiestrategieën, verplaatsen hooligans hun activiteiten naar buiten het stadion (Kievits, 2013).

- De oprichting van de 'National Football Intelligence Unit (NFIU)' was een feit. Een onafhankelijk orgaan waar men informatie over hooligans verzamelt en waar nodig doorgegeven wordt aan de politie en andere instanties.

- Er werden definities gegeven aan de soorten geweld en misdrijven die hooligans kunnen plegen.

- De eerste regels met betrekking tot een stadionverbod kwamen op. Bij overtreding van het stadionverbod (minimaal 3 maanden) volgde een celstraf van een maand. Ook de meldplicht maakt zijn intrede, al moet deze volgens het rapport nog beter worden verfijnd (Taylor Report, 1990). De celstraffen in het begin varieerden van één tot drie maanden bij het

negeren van een stadionverbod (Frosdick & Marsh, 2005).

- Er wordt niet aangedrongen op een verbod op alcohol in stadions. Wel zouden er meer maatregelen genomen moeten worden. De aanbeveling om risicowedstrijden vroeg te spelen zodat mensen minder kunnen indrinken is wel aangenomen.

De tactiek van de politie omtrent aanpak van voetbalsupporters werd aangepast. Men gebruikte de 'containment' tactiek, maar deze bleek onvoldoende. Het scheiden van de gewone supporter en de hooligan bleek te moeilijk, waardoor elke supporters als hooligan werd gezien en ook zo behandeld (Frosdick & Marsh, 2005). Soms werden mensen het stadion uitgezet om te laten zien wie de baas was.

De politie maakte ook gebruik van undercover operaties. Officieren kregen een nieuwe identiteit om een 'hooligan' leven te leiden (Frosdick & Marsh, 2005). In het stadion zelf verschilde het per politiemacht wat wel of niet mocht. Acceptabel gedrag op het ene terrein zou tot uitsluiting kunnen leiden op een ander terrein (Frosdick & Marsh, 2005).

Na het EK van 1996 in Engeland veranderde er veel. Stewards maakten hun intrede in het stadion en namen een deel van de taken van de politie over. De stijl van de politie werd anders. Men werd reactiever en assertiever, meer gefocust op planning vooruit (intelligence-led policing). Supporters werden in groepen opgedeeld (goede supporters, potentiële verstoorders en de risicogroep).

Alle nieuwe maatregelen duiden aan dat de keuzefase volgens het model van Baumgartner & Jones (2005) is aangebroken. Alle alternatieven zijn afgewogen en er is voor deze set aan maatregelen gekozen die ook nog in de volgende paragraaf aan bod komen. Kingdon (2011) zou beweren dat het focusing event, oftewel de wedstrijd Liverpool- Juventus uit 1985, het onderwerp zo heeft aangewakkerd, dat het probleem direct op de besluitvormingsagenda is gekomen. Daar waar er eerst halve maatregelen werden getroffen, zullen er nu hele maatregelen getroffen worden. Dit klopte ook wel, want het uitsluiten eigen teams uit Europese competities is alles behalve een halve maatregelen.

4.2.2.2 'Football Acts'

Een speciaal verdrag gericht op voetbal stamt uit 1989. Het zorgde voor de landelijke introductie van het stadionverbod (Jewell e.a. 2014). Het doel van dit verdrag is om de link tussen voetbal en hooliganisme te verbreken. Om dit te bewerkstelligen moet men nationaal geregistreerd staan (lid zijn) om kaartjes te kopen en een lidmaatschapskaart te krijgen (Taylor Report, 1990). Dit zou een effectieve maatregel moeten zijn om hooligans van

voetbalwedstrijden te houden. Als hooligans weten dat ze niet bij de wedstrijd aanwezig mogen zijn, vervalt de prikkel om te reizen naar wedstrijden, waardoor de link tussen voetbal en hooliganisme wordt verbroken (Taylor Report, 1990). De vier hoofdlijnen om hooliganisme uit te bannen zijn:

- Gebruik zoveel mogelijk de CCTV en potentieel bewijs en werk meer samen met de NFIU.
- Stop criminele activiteiten zoals: 'throwing a missile', Het zingen van racistische of beledigende leuzen en het veld opgaan zonder goed excuus.
- De macht van rechters vergroten om 'meldplichtkamers' te maken voor mensen met een stadionverbod (Taylor Report, 1990).

Vanaf 1991 werd het definitief illegaal om het veld op te komen als supporters, het zingen van racistische liedjes en spullen op het veld gooien door de 'Football Offences Act' (Jewell e.a., 2014). Dit werd versterkt door de 'Football (Offences and Disorder) Act in 1999 en de 'Football (Disorder) Act in 2000. De focus lag op preventie, door het scheiden van de fans en het inzetten van veel politie.

4.2.2.3 Guidance on Policing Football: 2010

In 2010 lanceerde de overheid een plan om beter om te gaan met supporters van alle clubs uit de Premier League en het Championship. Vooral de politie speelde een belangrijke rol in dit plan. Grote incidenten waren zeldzaam in plaats van regelmatig. Het was een 'verbeterplan' om de relatie tussen de politie en supporters te verbeteren. Het plan hield in dat de politie een 'multi-agency' benadering bij supporters gebruikte, om zoveel mogelijk voetbal gerelateerde verstoringen uit te sluiten (ACPO, 2010). Het plan bestond uit:

- Het uitsluiten van risico supporters
- Het meenemen van de 'non-risk' supporter. Dit wil zeggen dat de overheid en autoriteiten werken aan de veiligheid van deze supporters bij voetbalevenementen.
- Het beïnvloeden en controleren van supporters die momenteel niet worden gezien als risico, maar onder specifieke omstandigheden betrokken kunnen worden bij antisociaal gedrag.

De politie hanteert hiervoor een proactieve stijl in voetbal gerelateerde omstandigheden. Zo participeert de politie tijdens supportersavonden waar er gesproken wordt over bepaalde zaken omtrent de politie die de non-risk supporters aangaat. Op deze manier probeert de politie interactie te krijgen met supporters en hun bezorgheden betreffende de tactiek van de politie bij voetbalwedstrijden (ACPO, 2010). Ook het uitsluiten van risicosupporters wordt besproken. Het maken van de juiste strategie en ontwikkelen van een tactisch plan draagt bij aan het verhogen van het publieke vertrouwen. De verschillende stijlen

van de politie zijn: een normaal beleid voeren, niet opvallen/bescheiden, streng maar rechtvaardig, respecteren mensenrechten en evenredige aanpak. Deze aanpak laat een duidelijke benadering zien van de politie. Zij focussen zich op de hooligans en proberen de veiligheid van de normale supporters te verbeteren.

4.2.2.4 De conclusies over het Engelse voetbalbeleid

Voor zowel Nederland als Engeland wordt een kritische beschouwing gegeven over het voetbalbeleid van de afgelopen jaren. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de besproken onderdelen van het voetbalvandalismebeleid van beide landen en de statistieken.

In Engeland is lang gezocht naar de oorzaak van hooliganisme onder mensen, maar een duidelijk antwoord lijken ze nog niet gevonden te hebben. Men nam eerst maatregelen om de voetbalsupporters te scheiden van de normale mensen, maar het geweld bleef aanhouden. Daarna zocht men de maatregelen meer bij de kaartverkoop en vooral de alcoholbeperking. Camera's werden geïntroduceerd, maar leidde niet altijd tot een vermindering van het aantal incidenten. Sinds er verschillende speciale voetbalverdragen (Football Acts) zijn en de introductie van stadionverboden en meldplichtkamers, neemt het aantal incidenten geleidelijk af. Echter blijft alcohol nog steeds een van de grootste oorzaken van ordeverstoring, ondanks wedstrijden op vroege tijdstippen en een alcoholverbod op de tribune.

In Engeland worden veel maatregelen gerealiseerd na grote incidenten die zich binnen- of buiten stadions hebben afgespeeld. Het bekendste voorbeeld is het Heizeldrama in België, waarna grote maatregelen werden aangekondigd om de Engelse competitie op te schonen van dit soort mensen. De opkomst van de meldplicht en het stadionverbod waren zijn voorbeelden hiervan. Een ander voorbeeld is het Hillsborough drama uit 1989, waarna men meer maatregelen gingen inzetten tegen hooligans. Ook werden de toen verouderde stadions grondig aangepakt.

Dit is allemaal reactief beleid en dat kan de organisatie van het Engelse voetbal zich verwijten. Er zijn teveel incidenten gebeurd door halve maatregelen of onderschatting. Als gevolg hiervan zijn er (te) veel onnodige doden gevallen. Het is zelfs meer verwijtbaar, omdat er voor 1985 meer grote incidenten zijn gebeurd met hooligans in Engeland, maar hier werd weinig aan gedaan. Echter is er na 1985 wel kordaat opgetreden tegen hooligans door middel van concrete maatregelen, al duurde het even voordat deze werden geïmplementeerd.

In het Engelse voetbalbeleid is er in dit onderzoek geen informatie gevonden over het verschil tussen regelmatige ordeverstoorders en gelegenheidsverstoorders. Men spreekt van risicosupporters, potentiële risicosupporters of geen risicosupporters. Het enige wat gezegd

kan worden is dat de persoonsgerichte tactiek waardevol kan zijn, maar het pakt de regelmatige ordeverstoorers niet voldoende aan (Ferwerda e.a., 2014).

Een lichtpunt in het Engelse voetbalbeleid is de tactiek van de politie, die sinds 2010 is omgeslagen. Meer overleg tussen supportersverenigingen en de politie zorgden voor een verbeterde relatie tussen deze groepen. De link tussen de afname van het aantal incidenten en de verbetering van de relatie kan niet duidelijk uitgelegd worden, hoewel er sinds het seizoen 2008-2009 een constante daling in het aantal incidenten werd gerealiseerd (Home Office, 2014). Dat wijst erop dat Engeland op de goede weg is, maar het nog steeds moet oppassen voor grootschalige incidenten, zoals Newcastle United- Sunderland en Aston Villa-Birmingham City.

Een kritiekpunt op het Engelse voetbalbeleid is dat het de twee voornaamste oorzaken van incidenten nog steeds niet voldoende weet aan te pakken. Al ruim 10 jaar zijn verstoringen van de openbare orde en alcohol gerelateerde incidenten de voornaamste oorzaken van incidenten tussen supporters en de politie (Home Office, 2014). Dit is nog niet verandert in het Engelse voetbalvandalismebeleid.

Over het algemeen zijn er nog wel kritiekpunten op het Engelse beleid in zowel het verleden als in het heden. Naarmate de tijd vordert lijkt het Engelse voetbalbeleid steeds strakker geregeld, al houdt dit niet elke vorm van geweld tegen. De statistieken van het Home Office (2014) bewijzen dat Engeland op de goede weg is, maar er is genoeg ruimte voor verbetering.

4.2.3 Een verband tussen voetbalvandalismebeleid en incidenten: Engeland

In dit gedeelte wordt gekeken of er een geleidelijk verband is tussen de incidenten en het voetbalvandalismebeleid. Dat wil zeggen: op welke manier staan de nieuwe regels, tactieken en verdragen van het beleid in verband met de incidenten? In dit stuk wordt Engeland besproken, en nadat de Nederlandse incidenten en het beleid zijn besproken, zal ook het Nederlandse gedeelte voorzien worden van een eventueel verband tussen deze twee begrippen.

In het begin wisten de Engelsen niet naar wie ze moesten wijzen voor het uitbreidende geweld van de hooligans. De rellen speelden zich volgens de tabel zowel binnen als buiten het stadion af, waardoor het lastig te overzien was. De voorzitter van de FA hield het op slechte sociale omstandigheden (FA, 2014). Door het aanhoudende geweld, ofwel door meerdere incidenten, leidde dit tot meerdere regels, maar nog geen echt beleid. De fans werden van elkaar gescheiden en in de gaten gehouden door camera's. Het viel op dat de Engelse fans

vooral met elkaar wilden vechten en niet zozeer met de politie. Dat komt overeen met de theorie van Spaaij (2008), die stelde dat de hooligans op zoek zijn naar kick, spanning en interne solidariteit. Er bestaat voor hooligans niets beters om huis te houden in een voor hun onbekende stad.

Er volgden natuurlijk maatregelen. Er kwam een beperking op de alcoholverkoop en ook de kaartverkoop werd nauwlettend in de gaten gehouden. Dit verwijst naar een directe link tussen het beleid en de incidenten. Het zijn kleine maatregelen die zijn genomen op basis van meerdere incidenten. Er is hier nog geen sprake van een ‘focusing event’, naar de woorden van Kingdon (2011). Er is nog geen ‘groot’ incident geweest die grote verschuivingen mee heeft gebracht. Men is op zoek naar de juiste oplossing voor dit probleem, want de rellen stopten niet door deze genomen maatregelen.

Deze beginnende maatregelen zijn een goed voorbeeld van de herkenningsfase, naar het model van Baumgartner & Jones (2005). Men wist niet wat te doen met het probleem van de hooligans en daardoor werden er maatregelen genomen die niet het gewenste effect hadden. De incidenten bleven aanhouden zonder toepasselijke maatregelen. Ook komt deze fase overeen met Kingdon’s problemenstroom (Kingdon, 2011). Het probleem was klaarblijkelijk niet groot genoeg om direct een goede besluitvorming te nemen. Of het aan de interpretatie van mensen lag valt niet te zeggen. Er was consensus over het feit dat er wat moest gebeuren, maar de juiste oplossing werd nog niet gevonden, waardoor er nog geen window of opportunity is. Dit veranderde echter in 1985.

Vanaf 1985 werd er een reeks van nieuwe verdragen en maatregelen gevoerd. De directe aanleiding voor de meeste van deze regels was de wedstrijd Liverpool- Juventus, waarin 39 doden vielen door rellen. Voor Margaret Thatcher was het de druppel die de emmer deed overlopen. Engelse teams werden voor vijf jaar uitgesloten van Europese toernooien. De Public order act werd ingeroepen en dat betekende dat er geen alcohol werd geschonken tijdens evenementen. Later kwam er een speciale act voor het voetbal.

Zoals al gezegd werden de problemen met hooligans nu zo groot dat de problemen direct op de besluitvormingsagenda kwamen. Er was echter wel een ‘focusing event’ voor nodig om dit te laten gebeuren. De wedstrijd Liverpool- Juventus, zoals in de vorige alinea beschreven, was deze gebeurtenis. Na deze wedstrijd kwamen er veel meer nieuwe regels, voornamelijk gestuurd vanuit de overheid. Er was sprake van een window of opportunity, zoals Kingdon (2011) dit zou zeggen. Men onderkende dat het probleem aanwezig was en dat er iets moest gebeuren. Men had waarschijnlijk enkele oplossingen klaarliggen, maar zocht de goede alternatieven die erbij pasten. Het onderwerp kwam op de overheidsagenda en men

koos het juiste alternatief, of in dit geval de juiste maatregel. Alle actoren waren het eens met deze maatregelen, waardoor er weinig strijd was tussen de partijen. Dit komt voornamelijk doordat Margaret Thatcher van zich liet horen tegen deze de hooligans.

Na het Hillsborough drama werden nog meer regels ingesteld, waaronder betere camera's, de oprichting van het NFIU, een maximum aantal bezoekers, introductie van het stadionverbod en meldplichtkamers. Ook werden de straffen strenger gemaakt. Al dit nieuwe beleid is een directe consequentie van incidenten die zijn veroorzaakt door hooligans van meerdere teams. Vanaf dit punt is er te spreken over beleid, in plaats van losse regels.

Vanaf dit punt is de karakterisatiefase en de alternatieve fase afgelopen, volgens het model van Baumgartner en Jones (2005). Men had de prioriteiten in orde en wilde het probleem grondig tackelen. Het zoeken naar de juiste kenmerken en alternatieven heeft uiteindelijk geleid tot een keuze voor grote en ingrijpende regels in het Engelse voetbal. In de jaren die hierop werden nog meer verdragen het leven in geroepen, maar de basis ligt in de periode tussen 1985 en 1990. Alles wat hierna kwam is een uitbreiding of modernisering van deze periode.

Vanaf 1999 kwamen er speciale Football Acts die het verboden maakte om het veld te betreden en werden de straffen van bepaalde vergrijpen duidelijker. Het is echter volgens het onderzoek niet duidelijk of dit een directe verbinding heeft met de incidenten.

Sinds 2010 zijn er wel veel zaken veranderd in het Engelse voetbalvandalismebeleid, maar hebben deze geen directe link met hevige incidenten. Zo probeert de politie meer met de supportersgroepen te overleggen en is er een raamwerk aanpak voetbalwedstrijden met risicoanalyse, meetbare indicatoren, een evaluatie en een duidelijke taakverdeling. Dit zijn allerlei onderdelen die een verbreding of modernisering van het beleid betreffen. Het is niet zozeer nieuw beleid dat wordt gerealiseerd.

In Engeland zijn de 'basisregels' direct na een 'focusing event' ontstaan en de uitbreidingen op de basisregels niet zozeer na een incident. Volgens de theorie is er sprake geweest van een 'window of opportunity' die heeft geleid tot beleid. Het grootste verschil met het model van Kingdon (2011) is dat er weinig strijd is geweest tussen de actoren, omdat men het in grote lijnen met elkaar eens was dat er iets moest gebeuren. De overige maatregelen na het jaar 2000 zijn niet direct te linken met bepaalde incidenten, maar toch is er een duidelijke aanwijzing dat er een directe verbinding is tussen het Engelse voetbalvandalismebeleid en de incidenten.

4.3 Nederlandse voetbalincidenten

4.3.1 Feyenoord- Tottenham Hotspur 1983

Negen jaar na het eerste incident troffen deze twee teams elkaar weer in Europa. Ook deze keer ging het mis tussen de supporters. Feyenoord supporters scandeerden ‘Argentina’, verwijzend naar de Falklandoorlog tussen Engeland en Argentinië, waarop de Engelse supporters naar het vak met Feyenoord supporters stormden (Verspeek, 2013). In totaal werden er drie mensen neergestoken en vielen er ongeveer 30 gewonden. Feyenoord kreeg 12.000 gulden boete en Tottenham 35.000 gulden. De rellen bleven deze keer beperkt tot in het stadion.

4.3.1.1 ADO Den Haag- Ajax 1987

Op 1 maart 1987 speelde ADO Den Haag in de competitie thuis tegen Ajax. De wedstrijd werd gekenmerkt door rellen voor en tijdens de wedstrijd. Dit had tot gevolg dat de wedstrijd in de rust definitief werd gestaakt. Supporters van beide kanten bekogelden elkaar met flesjes, blikjes en stoeltjes. Op een gegeven moment besloot de Mobiele Eenheid (ME) een vak genaamd Midden-Noord (de harde kern van ADO) te ontruimen. Er vielen 25 gewonden te noteren. Dit waren de heftigste ongeregelde heden die Nederland tot dan toe had gezien (Hoogerwaard, 2003). Ook de supporters van Ajax raakten slaags met de politie tijdens deze wedstrijd.

4.3.1.2 FC Twente- Feyenoord 8 december 1991

In de avond voor de wedstrijd tussen FC Twente en Feyenoord gaat het mis in de binnenstad van Enschede. Een opstootje loopt uit de hand en er ontstaat een steekpartij, met één dode aan de zijde van Twente als gevolg. Erik Lassche is de eerste dode door Nederlandse voetbalrellen (Voetbalcanon, 2015). De vermoedelijk dader krijgt vier jaar celstraf en de wedstrijd ging ‘gewoon’ door, ondanks de ongeregelde heden in het uitgaansleven.

4.3.1.3 Het hoofdstuk Feyenoord-Ajax

De Slag bij Beverwijk tussen supporters van Ajax en Feyenoord staat misschien wel bekend als het ergste voorbeeld van voetbalrellen in Nederland. Een maand voor de rellen speelt Feyenoord een uitwedstrijd in Volendam. Om naar Volendam te rijden moet men langs Amsterdam rijden. Supporters spraken af om rond Amsterdam te vechten. Zover kwam het niet, maar de Ajax-supporters zinnen op wraak nadat een Feyenoord supporter op de Nederlandse televisie de aanhangers van Ajax uitmaakt voor ‘mietjes’ (Roeleven, 2010).

Een maand later speelt Feyenoord een uitwedstrijd in Alkmaar bij AZ. Feyenoord-supporters rijden weer langs Amsterdam rijden en er wordt een afspraak gemaakt. Om 10:00 's ochtends vertrekt de harde kern van Feyenoord naar Alkmaar en verzamelt een groepje zich bij het brugrestaurant over de A4 (Roeleven, 2010). Om 11:45 vertrekken ze weer omdat ze hoorden dat er ergens gevechten waren. Als Feyenoord om 12:50 de Wijkertunnel uitkomt, stappen mensen uit en steken de snelweg over. Verderop staat een groep Ajax-supporters te wachten. (Roeleven, 2010).

Feyenoord was met een meerderheid naar Beverwijk afgereisd. Het zou een kort gevecht zijn met één dode. Carlo Picornie van Ajax wordt neergestoken en geslagen door hooligans van Feyenoord. De ME-busjes arriveerden pas om 13:05, omdat ze meer versterking nodig hadden wilden ze de situatie aankunnen. Er worden veel wapens, honkbalknuppels, houten palen, hamers, bijlen, messen uit de auto's gehaald. Daarna 'reizen' deze supporters verder naar Alkmaar voor de wedstrijd van hun club. Bij het stadion worden 28 mensen gearresteerd (Roeleven, 2010).

Na deze georganiseerde rellen langs een snelweg werd de roep om een 'voetbalwet' alsmaar groter. Keiharde maatregelen worden getroffen om deze tak van de voetbalsupporters aan te pakken. Acht jaar later was het weer raak tussen deze supportersgroepen.

Op 17 april 2005 raakten Feyenoord en Ajax supporters slaags bij de Kuip in Rotterdam. Het begon al ver voor de wedstrijd. Supporters van Ajax vernielden twee treinen waarin ze zaten, liepen over het spoor en gooiden met stenen en vuurwerk. Een deel van de Amsterdamse supporters mocht hierdoor het stadion niet in. De ME en waterkannonnen waren nodig om de supporters te scheiden (Elsevier, 2005).

De ME hield alle supporters vast tussen de hekken vlak voor het stadion, waar iedereen werd geïdentificeerd. Een deel van de aanhang werd teruggestuurd naar het stadion. Na de wedstrijd waren nog niet alle supporters teruggestuurd, waarop er opnieuw rellen uitbraken. Supporters van beide kanten bekogelden elkaar met stenen en fietsen, totdat de ME ze kon scheiden (Elsevier, 2005). Een jaar later was het weer raak.

Feyenoord-supporters die teleurgesteld zijn over het verlies tegen de rivaal (2-4) bekogelen de politie met stenen en zorgen ervoor dat de Ajax-supporters een uur lang niet weg konden uit het uitvak. Er vielen geen gewonden, maar wel werden 800 man vastgezet zonder vervolgd te worden. Het politie-ingrijpen was harder geworden nadat het een jaar eerder mis was gegaan tussen deze twee groepen. De Nationale Ombudsman (2008) noemde het een onbehoorlijk optreden van de politie om zoveel mensen vast te houden. Opvallend is dat alle incidenten zich buiten het stadion bevonden en men eerst probeerde de supporters van

de andere partij op te zoeken. Toen dat niet lukte ging men rellen tegen de politie.

De aanhoudende incidenten tussen hooligans van deze twee clubs heeft de burgemeesters en autoriteiten doen besluiten om een vijfjarig uitsupportersverbod in te stellen. Dit houdt in dat er geen uitsupporters mogen komen bij beide wedstrijden. Het uitvak werd vanaf 2009 bevolkt door het thuispubliek.

4.3.1.4 AS Nancy- Feyenoord 2006

Ook op 30 november van hetzelfde jaar ging het mis voor en tijdens een wedstrijd van Feyenoord. Supporters die in de binnenstad al materiële schade hadden veroorzaakt en waren opgepakt door de politie, werden niet vastgehouden, maar naar het stadion gestuurd. Omdat de wedstrijd niet uitverkocht was, kon je een kaartje halen bij de supermarkt in de stad (Misset, 2008). Sommige Feyenoord 'supporters' kwamen niet voor de wedstrijd, maar om te rellen en namen daarbij vrienden uit België en Engeland met zich mee.

Ook binnen het stadion ging het mis, toen het Feyenoord vak uitbrak naar vakken van de thuisploeg. Supporters gingen met elkaar in gevecht en met de politie, die vervolgens antwoordde met traangas. Dit leidde tot het staken van de wedstrijd. De wedstrijd werd later hervat in een leeg stadion (Misset, 2008). Het staken van de wedstrijd, leidde ertoe dat Feyenoord door de UEFA uit het toernooi werd gezet.

4.3.1.5 AC Milan- Ajax 2013

In december van het jaar 2013 speelt Ajax de belangrijke groepswedstrijd in de Champions League (CL). Bij winst gaat Ajax door naar de laatste 16, bij elk ander resultaat is AC Milan door. De sfeer voorafgaand aan de wedstrijd op straat is gespannen. Supporters van Ajax raken slaags met een groep demonstranten. Daarnaast waren er verschillende opstootjes in de binnenstad. In totaal werden vier supporters van Ajax neergestoken en één lichtgewonde van AC Milan. De wedstrijd zelf verloopt goed tussen de supporters (Huiskamp, 2013). De rellen beperkten zich tot buiten het stadion.

4.3.1.6 PEC Zwolle- Ajax 2014 Bekerfinale in de Kuip

Een apart geval van supportersgeweld gebeurde tijdens de wedstrijd PEC Zwolle- Ajax. In april 2014 mochten de supporters van Ajax naar de Kuip omdat zij de bekerfinale hadden gehaald en deze elk jaar in de Kuip gespeeld wordt. Voor de wedstrijd waren er een paar kleine opstootjes geweest, maar verder niks bijzonders. Na 5 min en een 0-1 voorsprong voor Ajax, gooiden supporters van Ajax vuurwerk op het veld en vernielden daarmee de grasmat

(NU, 2014). De wedstrijd moest gestaakt worden omdat het zicht erg slecht was.

Na een afkoelingsperiode van ongeveer 20 minuten konden beide teams weer verder gaan met de wedstrijd. De wedstrijd eindigde in 5-1 voor PEC Zwolle. Desastreus was de manier hoe een deel van de supporters van Ajax de Kuip achterlieten. Een deel van het interieur (toiletten, hekken) was gesloopt door deze supporters. De schade bedroeg ongeveer 60.000 euro. Later werden er nog een aantal mensen gearresteerd en kregen een stadionverbod opgelegd. De directie van Ajax besloot om de komende drie jaar nog geen uitsupporters mee te sturen naar de Kuip, omdat men er nog niet aan toe was. Het verbod van vijf jaar tussen Feyenoord en Ajax liep juist dat jaar af.

4.3.1.7 AS Roma- Feyenoord 2015

Dat supportersgeweld nog steeds van deze tijd is, bewezen de supporters van Feyenoord in Rome. Al op de avond voor de wedstrijd waren er diverse opstootjes tussen de politie en Feyenoord-supporters. Omdat de Romeinse autoriteiten een drooglegging hadden opgelegd, mochten cafés geen alcohol schenken. Dit hielp echter niet. Ook in de middag, toen Nederlandse supporters moesten verzamelen voor de bussen ging het mis en ontstond een confrontatie tussen de politie en de supporters. In totaal werden 50 supporters gearresteerd.

De wedstrijd zelf verliep voor de supporters goed. Echter praatte men in de media niet over de uitslag van de wedstrijd, maar meer over de ‘ravage’ die de ‘hooligans’ van Feyenoord hadden achtergelaten. In de daaropvolgende dagen werden Feyenoord-supporters neergestoken in Rome.

Ook de thuiswedstrijd verliep tumultueus. De wedstrijd werd tijdelijk stilgelegd omdat een opblaasbanaan op het veld lag en dit werd gezien als racisme. Ook waren de Feyenoord-supporters het niet eens met een rode kaart voor hun team, waarop er voorwerpen het veld op werden gegooid. De scheidsrechter staakte de wedstrijd en er werd omgeroepen om de club op een positieve manier te ondersteunen. Na een onderbreking van ongeveer 15 minuten kon de wedstrijd hervat worden. Uiteindelijk won AS Roma de wedstrijd met 1-2 en bekerden zij door in Europa. Het vermeende racisme en de staking van de wedstrijd leidde tot een boete van 100.000 euro en een Europese thuiswedstrijd zonder publiek, hoewel de definitieve uitspraak op het moment van schrijven nog niet is gegeven.

Voetbalincidenten Nederland	Binnen of buiten het stadion	Gericht tegen de politie of de supporters van de tegenpartij
Feyenoord- Tottenham Hotspur, 1983	Binnen het stadion	Tegen supporters van de andere partij
ADO Den Haag – Ajax, 1987	Beide	Tegen de politie
FC Twente- Feyenoord, 1991	Buiten het stadion	Tegen supporters van de andere partij
Ajax- Feyenoord, 1997, 2005 en 2006	Alle drie de incidenten gebeurden buiten het stadion	1997: Tegen supporters 2005-2006: Tegen beide
AS Nancy- Feyenoord, 2006	Beide	Beide
AC Milan- Ajax, 2013	Buiten het stadion	Tegen de politie
AS Roma- Feyenoord, 2015	Buiten het stadion	Tegen de politie

Tabel 8: Een overzicht van incidenten uit de Nederlandse voetbalgeschiedenis

4.3.2 Het voetbalvandalismebeleid van Nederland

Dit hoofdstuk baseert zich voor een groot deel op het rapport van Ferwerda (e.a., 2014), geschreven in opdracht van het WODC en het Ministerie van Veiligheid en Justitie. Het rapport gaat over de werking van maatregelen tegen overlast in het betaalde voetbal. Uit het rapport blijkt dat er voor 1997 nog geen gezamenlijk beleidskader is geweest. Dit werd pas in 1997 geïntroduceerd na de Slag bij Beverwijk. Het onderzoek van Ferwerda (e.a., 2014) richt zich op de effectiviteit van het beleid na 1997 tot en met 2011. Voor deze tijd voerde elke partij een eigen beleid, maar duidelijke gezamenlijke afspraken waren er niet. De partijen vonden het tijd voor een gezamenlijk beleidskader om ‘the English disease’ uit de Nederlandse samenleving te verwijderen. Sommige beleidskaders zijn voortgekomen uit grote incidenten en andere beleidskaders kwamen na een reeks van kleinere incidenten.

Dat wil niet zeggen dat er voor de beleidskaders geen concrete maatregelen werden genomen. Na een incident tussen Ajax en Feyenoord in 1989 werden de eerste maatregelen in stadions geïntroduceerd. Zo kwam er een duidelijke scheiding tussen thuis- en uitsupporters, werden hekken geplaatst en extra politie-inzet bij risicowedstrijden (Spaaij, 2007). Staantribunes werden geleidelijk verboden, de kaartverkoop werd strenger en de CCTV camera’s werden geïntroduceerd.

Het is duidelijk dat men hier in de herkenningfase zit. Men weet nog niet zo goed wat men met het probleem aanmoet en neemt hierdoor geen goede maatregelen. Kingdon (2011) zou beweren dat het probleem wel op de overheidsagenda staat, maar nog niet op de

besluitvormingsagenda.

4.3.2.1 Beleidskader bestrijding voetbalvandalisme en voetbalgeweld 1997

In dit beleidskader wordt afgesproken dat alle actoren die iets met voetbal te maken hebben, zoals de BVO's, de KNVB, de politie en burgemeesters, vanuit hun eigen verantwoordelijkheid en taken proberen een oplossing te leveren voor het hooliganisme (Ferwerda e.a., 2014). Er wordt in dit beleidskader een lijn gelegd tussen binnen- en buiten het stadion. Binnen de hekken is de organisator van het voetbalevenement verantwoordelijk voor de veiligheid (BVO), maar ook voor het geven van stadionverboden en een sluitende toegangscontrole. Buiten de hekken is de overheid verantwoordelijk voor de orde en voor opsporing en vervolging van relschoppers.

Het landelijke beleidskader dient de basis te hebben voor een lokale aanpak van wedstrijden. Risicowedstrijden hebben de grootste kans op ordeverstoringen. Het CIV spreekt van een risicowedstrijd als er volgens de analysegegevens sprake is van een grotere kans op verstoringen van de openbare orde en veiligheid (Ferwerda e.a., 2014).

Uit dit gedeelte blijkt dat men nu in de karakterisatiefase en alternatieve fase zitten. Er wordt gezocht naar een oplossing voor het aanhoudende probleem met hooligans, en men is alle opties aan het afwegen. Het 'focusing event' is gebeurd, maar het heeft nog niet geleid tot een echt onderwerp op de besluitvormingsagenda.

4.3.2.2 Aanscherpingen noodzakelijk 2003

In het nieuwe landelijke beleidskader beweert men dat het oude beleidskader voldoende is, maar dat er aanscherpingen noodzakelijk zijn, omdat de goede supporters nog steeds onder de kwade lijden (Ferwerda e.a., 2014). Er worden drie extra maatregelen getroffen:

- Het beleidskader uit 1997 actualiseren en uitbreiden. Wedstrijden worden vanaf nu gecategoriseerd (A,B,C), aandacht voor een dadergerichte aanpak en een sociaalpreventief supportersbeleid.
- Formuleren van tolerantiegrenzen gericht op onder andere gedrag bij gebruik van alcohol en drugs, stadionverboden, spreekkoren, bejegening naar stewards en meer (Ferwerda e.a., 2014).
- Het Auditteam Voetbal en Veiligheid wordt ingesteld met als taak feitenonderzoek doen naar het voorkomen van incidenten.

4.3.2.3 Derde beleidskader na Feyenoord- Ajax 2005

De rellen tussen Feyenoord en Ajax op deze datum worden beschouwd als de ergste rellen bij een wedstrijd door Ferwerda e.a. (2014). Dit was de aanleiding voor het derde beleidskader. De categorisering van wedstrijden wordt aangescherpt. Er worden nu maatregelen verbonden aan de categorie van wedstrijden. Categorie A zijn de vrijverplichte maatregelen, categorie B als maatwerkwedstrijd en categorie C verplicht de inzet van alle relevante maatregelen. Twee nieuwe zaken werden onderstreept:

- Het beleidskader is voor geen van de partijen vrijblijvend, omdat rellen een grote politieke en bestuurlijke impact hebben. Een goede gezamenlijke aanpak is nodig.
- Er zijn minder rellen in het stadion zelf. Het aantal rellen voor of na de wedstrijd buiten het stadion neemt toe.

Deze laatste twee beleidskaders lieten zien dat men nu de alternatieven afweegt. Het oude beleidskader voldeed niet meer, dus moest er een nieuw beleidskader komen om het hooliganprobleem aan te pakken. Men is zoekende.

4.3.2.4 Voetbal is een Feest: 2011

Een onderzoek van het COT uit 2010 toont aan dat BVO's veel vertrouwen hebben in hun eigen veiligheidsmanagement met betrekking tot een voetbalwedstrijd. Zo vindt 71% dat de politie-inzet nooit hoger is dan nodig. Van de ondervraagden zegt 65% dat de veiligheidssituatie zo goed is, dat de veiligheidsorganisatie zich richt op gastheerschap (COT, 2010). Het verbale gedrag van fans zou in 2/3 van de gevallen geen storende werking hebben op de kaartverkoop in gezinsvakken. Ook zijn er bij categorie C-wedstrijden geen politie in het stadion nodig want stewards durven in 97% van de gevallen in te grijpen. Deze bevindingen komen overeen met het onderzoek van het Auditteam Voetbal & veiligheid.

Op 1 september 2010 gaat na lang wachten de Voetbalwet in. Deze wet zorgt ervoor dat overtreders sneller opgespoord en berecht kunnen worden. Het heeft echter even geduurd voordat dit wetsvoorstel daadwerkelijk werd behandeld. De NRC-Next berichtte in 2007 dat de KNVB een wetsvoorstel voetbalevenementen had ingediend, dat later door het leven zou gaan als de Voetbalwet (NRC-Next, 2007).

Uit een onderzoek van het Auditteam Voetbal & Veiligheid blijkt dat het sinds de intrede van de Voetbalwet beter gaat met betreft geweldsincidenten (Ferwerda e.a., 2014). Er wordt een afname geconstateerd en er is minder politie in stadions. Bij deze Voetbalwet heeft de lokale gemeente een regierol om de veiligheidssituatie rondom voetbalwedstrijden te regelen. De gemeente maakt afspraken met de BVO, die nog steeds verantwoordelijk is

binnen het stadion. De politie is verantwoordelijk voor de orde buiten het stadion (Ferwerda e.a., 2014). Het beleidskader is nog steeds vrijblijvend. De ambities zijn:

- Het aantal A-categorie wedstrijden verhogen. Veiligheidsmaatregelen worden niet automatisch verlengd, maar steeds opnieuw heroverwogen.
- Een dadergerichte aanpak met persoonsgebonden straffen op basis van de WMBVEO.
- Landelijke invoering van de aanpak Hooligans in Beeld II bij de politie om daders gericht op te sporen.
- Lik-op-stukbenadering door het Openbaar Ministerie (OM), met mogelijkheid tot supersnelrecht.
- Supportersverenigingen worden betrokken bij de beleidsvorming door lokale partijen. Op landelijk niveau is er een overkoepelend supportersorgaan.

De keuze is na lang wikken en wegen gevallen op de Voetbalwet. Tussen 2007 en 2010 heeft de Nederlandse overheid volgens Baumgartner & Jones (2005) in de alternatieve fase gezeten. Bepaalde onderwerpen waren in deze tijd belangrijker dan de Voetbalwet en het was niet precies duidelijk hoe men de Voetbalwet ging formuleren. Kingdon (2011) zou beweren dat het onderwerp na lang beraad eindelijk op de besluitvormingsagenda is gekomen, mede door de invloed van externe groepen.

4.3.2.5 De conclusies over het Nederlandse voetbalbeleid

In dit stuk worden de conclusies van het Nederlandse voetbalvandalismebeleid besproken.

Ferwerda (e.a., 2014) stellen dat het voetbalbeleid zelden veranderd is. Pas na grote incidenten zoals Beverwijk is het voetbalbeleid aangepast. Nu wordt gesproken over voetbalcriminelen, die zich ook bezig houden met drugshandel en intimidatie. Er zijn 64 soorten voetbalmaatregelen, allemaal in clusters genomen. Ook houdt men een proactief beleid om de supporters uit conflictsituaties te houden. Meer focus op reactief beleid moet zorgen voor minder recidive.

Is dit gelukt? Ferwerda (e.a., 2014) stellen van niet. Er is geen toename of daling in het aantal incidenten. Een aantal redenen hiervoor zijn de strengere lokale aanpak door de politie en BVO's en meer regelgeving (identiteitskaart, alcohol 18+). Wel zijn er steeds meer 'gelegenheidsverstoorders' ten opzichte van de regelmatige ordeverstoorders. Vooral rond wedstrijddagen wordt er scherp gecontroleerd en is er soms meer politie dan op het oog nodig lijkt. Dat zal een van de redenen zijn waarom de inzet van het aantal politie-uren in het seizoen 2014/2015 is gestegen (CIV, 2014).

Ferwerda (e.a., 2014) merken op dat meer incidenten buiten het stadion gebeuren,

waardoor deze moeilijk aan te duiden zijn als voetbalgerelateerde incidenten. Dit is een direct gevolg van de 64 voetbalmaatregelen zoals cameratoezicht en de inzet van combimaatregelen. Het nadeel hiervan is dat er meer georganiseerd (afgesproken) geweld komt.

Ook de persoonsgerichte aanpak werkt niet altijd bij regelmatige ordeverstoorders, die geregeld opduiken in het stadion terwijl ze een stadionverbod hebben (Ferwerda e.a., 2014). Er wordt gewezen op een gebrek aan lef bij de gemeenten en BVO's en een gebrek aan kennis, capaciteit en prioriteit bij het OM en de politie.

Conflictsituaties kunnen verminderd worden een gastvrije ontvangst van de uitsupporters in het stadion. Supporters en professionals zijn voorstanders van de 'high trust high penalty benadering' (Ferwerda e.a., 2014). Aan de andere kant leidt dit soms tot onbegrip van supporters, wanneer zij voor kleine delicten zwaar gestraft worden. Net als in Engeland gebruikt de politie de 'friendly but firm' tactiek.

De soms ingewikkelde regeling voor de kaartverkoop (vooral uitwedstrijden) leidt ook tot verbazing bij de goedwillende supporters, terwijl volgens Ferwerda (e.a., 2014) juist de kwaadwillende supporters deze regeling makkelijk weten te omzeilen. Een ander frustratiepunt is dat men geen onderscheid maakt tussen goedwillende en kwaadwillende supporters. Dit kwam door de mindere capaciteit van het OM en een gebrek aan lef.

Als laatste is er kritiek op het categoriseren van wedstrijden (A,B,C). Op een aantal plaatsen wordt plus en min varianten gebruikt (A- B+), waardoor het oude systeem nutteloos is. Het is daarnaast niet helemaal duidelijk wat de plussen en minnen precies aangeven. Ook kijkt men soms niet eens naar wedstrijden, maar gebruikt men hetzelfde label als vorig seizoen (Ferwerda e.a., 2014). Dit is een voorbeeld van routinematig handelen.

Ferwerda (e.a., 2014) beweren dat voetbal steeds meer een feest is geworden. Als je kritisch naar de korte bovenstaande conclusies kijkt, vind ik niet dat je kan stellen dat de maatregelen effectief zijn gebleken.

In het seizoen 2013-2014 waren er volgens het CIV (2014) 471 incidenten in de eredivisie en nog eens 316 buiten het stadion. Een stijging van 23% binnen en 12% buiten het stadion ten opzichte van het seizoen daarvoor. Als je dit vergelijkt met de gegevens uit 2008-2009, toen Feyenoord-Ajax nog gespeeld werd, is het zelfs meer geworden. In het seizoen 2008-2009 waren er 403 incidenten binnen het stadion en 286 buiten het stadion (CIV, 2009). De bewering dat de incidenten zich meer naar het buiten stadion begeven klopt met de beweringen van Ferwerda (e.a., 2014). Dit lijkt een logisch gevolg van de 'scherpere' definities wat wel en niet mag in een stadion. Ook volgens Kievits (2013) is dit een logisch gevolg van de maatregelen. Binnen het stadion is minder mogelijk door camera's, dus

verplaatst men activiteiten naar buiten.

Een groot nadeel van het beleid is dat het juist de ‘regelmatige ordeverstoorders’ niet goed weet aan te pakken. Het laat de goede personen nog steeds onder de kwade lijden. Dit is de kern van het probleem. Dit zijn juist de mensen die continu problemen veroorzaken, maar de gelegenheidsverstoorders ervoor laten opdraaien. Als deze regelmatige ordeverstoorders niet goed worden aangepakt, hoe kan men dan beweren dat het beleid toch effectief is geweest, terwijl er meer gelegenheidsverstoorders bijkomen. Spaaij (2007) geeft aan dat het vaak de jongere mensen zijn die zichzelf willen bewijzen ten opzichte van de oudere harde kern. Als de actoren falen om de kern aan te pakken door een gebrek aan lef, capaciteit en prioriteit, wat werkt dan wel?

Een woord dat meerdere malen terugkomt op de site van de KNVB, of het CIV, de politie en andere betrokken actoren is *normalisatie* van voetbalwedstrijden in Nederland. Door de strengere regelgeving krijgen personen steeds sneller en langer een stadionverbod. Dat is goed, maar de straf moet evenredig zijn aan het vergrijp. Steeds vaker zijn op het internet verhalen te vinden over supporters die voor onbegrijpelijke oorzaken een stadionverbod uitgedeeld krijgen. Een van de meest genoemde voorbeelden is dat de verkeerde persoon eruit wordt gehaald.

Het orgaan waar de maatregelen vandaan komen staat bol van de verschillen op bestuurlijk niveau. Als voorbeeld het categoriseren van wedstrijden. Het categoriseren van wedstrijden door middel van het ABC systeem leek een tijd de juiste oplossing. Elk jaar zou er een herziening komen op alle wedstrijden om te bepalen of een wedstrijd in een lagere of hogere categorie kan komen. Als BVO's onderling gebruik maken van verschillende categorieën, dan is het niet duidelijk wat men als definitie van een categorie beschouwd. Sommige wedstrijden krijgen standaard hetzelfde label, zonder enige vorm van overleg. Dat kan bij een risicowedstrijd, maar niet bij een wedstrijd tussen gemiddelde teams.

De communicatie richting supporters is niet altijd even duidelijk. In het seizoen 2012-2013 kon je voor de risicowedstrijd Feyenoord- Ajax twee kaarten kopen op je clubkaart. Een jaar later kon je maar een kaart kopen per clubkaart, zonder duidelijke reden. Daarnaast verandert het aantal risicowedstrijden per seizoen. Soms zijn er meer risicowedstrijden en andere jaren minder. Ook dit wordt niet duidelijk gecommuniceerd met de achterban.

De conclusies van het WODC over het gevoerde beleid zijn lijken erg voorbarig genomen, omdat deze conclusies zich richten op de doelstelling van de Nederlandse voetbalautoriteiten. De doelstelling was normalisatie en dit is nog niet bereikt. De tevredenheid over de gang van zaken is te vroeg, omdat er nog veel verbeterd kan worden. Dit

begint op het bestuurlijke niveau.

4.3.3 Een verband tussen voetbalvandalismebeleid en incidenten: Nederland

In Nederland zijn veel van de besproken incidenten buiten het stadion gebeurd. Er is zelfs één incident bij die niet te maken had met een voetbalwedstrijd. Ook dit komt overeen met de theorie dat hooligans hun activiteiten verplaatsen naar buiten het stadion, omdat er binnen de poorten van het stadion te veel bewaking is en er veel camera's hangen. Dit gebeurde bij de incidenten die in Nederland plaatsvonden, maar ook in het buitenland in Italië en Frankrijk. De incidenten lieten zien dat de hooligans van Nederlandse clubs het niet erg vonden, mocht de tegenstander niet bereikt worden, om tegen de politie te vechten. Dit was stelselmatig te zien in de incidenten na 1997.

Het probleem van de hooligans beperkte zich niet tot na 1997. Voor 1997 waren er in Nederland genoeg incidenten geweest met hooligans. Het duurde echter een lange tijd totdat er een concreet plan kwam. De eerste maatregelen kwamen direct na een incident tussen Feyenoord en Ajax in 1989. Camera's werden geïntroduceerd, staantribunes werden verboden en er kwam een strengere kaartverkoop.

Ook dit is een duidelijk voorbeeld van de herkenningsfase waarin het Nederlandse voetbal verkeerde (Baumgartners & Jones, 2005). Het hooliganprobleem was nieuw en men wist zich geen raad. Vandaar dat er in het begin geen goede regels waren en het vooral ging over de gezamenlijke aanpak. Het leidde nog niet tot effectieve maatregelen, maar dat is niet verwonderlijk als een probleem nieuw is.

Volgens het model van Kingdon (2011) werd het probleem nog niet zozeer als ernstig geïnterpreteerd, waardoor de juiste maatregelen uitbleven en dit slechts 'halve' maatregelen waren. Het introduceren van camera's kan nog niet worden gezien als een focusing event of een plotselinge gebeurtenis. Daarvoor is er te weinig ophef geweest en zijn er te weinig maatregelen genomen na afloop. Het is duidelijk dat er een onderkenning van het probleem is. Men ziet dat er een probleem is maar men heeft niet de juiste oplossing hiervoor en men interpreteert het hooliganisme nog niet als een groot probleem. Dit zou snel veranderen.

Ook het beleidskader van 1997 volgde na een incident tussen Ajax en Feyenoord. Dit is een directe link tussen de start van enige vorm van beleid bij voetbalvandalisme en een incident tussen supporters van twee clubs. Men kwam tot een idee om de taakverdeling van alle actoren grondig op te schrijven. Dit resulteerde blijkbaar niet het gewenste effect, want door minder ernstige opstootjes vond men dat het beleidskader aan vervanging toe was in 2003. Men ging wedstrijden categoriseren (een risicoanalyse), formuleerde tolerantiegrenzen

en richtte het Auditteam Voetbal en Veiligheid op. Ook deze twee beleidskader waren een direct gevolg van verschillende incidenten.

Ook in 2005 werd het beleidskader veranderd, wederom na een incident tussen hooligans van Feyenoord en Ajax. Het categoriseren van wedstrijden werd aangescherpt met verplichtingen en men legde de focus op een gezamenlijke aanpak. De Voetbalwet in 2010 was een langere wens meerdere actoren om hooligans strenger te straffen. Deze vloeide indirect voort uit meerdere incidenten, toen ook de maatschappij opriep om hooligans strenger te straffen. Het ging onder meer om een lik-op-stuk beleid, hooligans in beeld brengen en een dadergerichte aanpak. De focus kwam andermaal te liggen op een gezamenlijke aanpak tegen hooligans. Deze keer met strenger straffen erbij.

De periode tot en met 2005 kenmerkt zich als de karakterisatiefase volgens het model van Baumgartner & Jones (2005). Men wist dat er iets aan gedaan moest worden, maar men wist niet waar de focus op gelegd moest worden. Vandaar dat er in de drie beleidskaders steeds andere regels kwamen en de focus werd gelegd op een gezamenlijke aanpak. Deze regels leidden wel tot een betere samenwerking, maar nog steeds geen concreet plan om hooligans definitief goed aan te pakken.

De periode tussen 2005 en 2010 is de alternatieve fase. In 2007 werd een wetsvoorstel Voetbalevenementen ingediend bij de Tweede Kamer, maar het duurde ruim 3,5 jaar voordat hier iets mee gedaan werd (NRC-Next, 2007). Dat toont dat er andere prioriteiten waren en men op zoek was naar het juiste alternatief voor het wetsvoorstel. Uiteindelijk is de keuze dus gevallen op de Voetbalwet met al zijn details. Dit zou voor het Nederlandse voetbal en hooligans het juiste alternatief moeten zijn.

Als de theorie van Kingdon (2011) erbij wordt gepakt, dan wordt er anders gekeken naar de Nederlandse situatie. Kingdon (2011) zou beweren dat de rellen tussen Ajax en Feyenoord uit 1997 een ‘focusing event’ zouden zijn geweest, waardoor bepaalde delen van de beleidsvorming in een stroomversnelling kwamen. Er werd direct dat jaar een beleidskader gerealiseerd, die zich in de loop der tijd heeft uitgebreid naar een meer omvattend beleidskader. Toen meerdere rellen aantoonde dat het beleidskader onvoldoende bleek, kwam men met de Voetbalwet. Echter, volgens de theorie van Kingdon (2011), bleek dat men 3,5 jaar nodig heeft gehad om tot een juiste Voetbalwet te komen. Het probleem zat in de oplossingsstroom. Blijkbaar sloten bepaalde alternatieven niet aan op de juiste oplossing, waardoor de wet lang is blijven liggen in de Tweede Kamer. Het is geen onderschatting van het probleem geweest, want er werd wel degelijk veel over gediscussieerd in de Tweede Kamer en de clubs zelf, maar een concrete oplossing liet langer op zich wachten.

Het Nederlandse voetbalvandalismebeleid kenmerkt zich door een regelgeving die keer op keer werd gerealiseerd doordat er incidenten plaatsvonden. Het is een duidelijk voorbeeld van een direct verband tussen de incidenten en het beleid zelf. Dat is voornamelijk te verklaren doordat Nederland niet verwachtte dat deze ‘ziekte’ zou overkomen uit Engeland. In Nederland is er lange tijd onderschat wat voor schade hooligans kunnen aandoen. Het is zover gekomen dat men een grote window of opportunity nodig had, alvorens men nieuw beleid gaat maken. Ook het verdere beleid is voor een groot deel gerealiseerd nadat er (alweer) een incident was geweest tussen hooligans onderling of tussen hooligans en de politie. Dat is de voornaamste oorzaak waarom Nederland relatief laat beleid maakt ten opzichte van Engeland.

4.4 Analyse vergelijking voetbalvandalismebeleid Engeland en Nederland.

In dit stuk kijken we naar vergelijking van genomen maatregelen tegen hooliganisme. Het gaat om grote en kleine verschillen, die naar aanleiding van de hoofdstukken over het voetbalvandalismebeleid van Nederland en Engeland zijn gevonden. Systematisch wordt beschreven hoe dit gaat gebeuren. Van de maatregelen binnen het stadion verplaatsen we de aandacht naar buiten het stadion. Onderwerpen die aan bod komen zijn onder andere het stadionverbod, de meldplicht en het categoriseren van wedstrijden. Ook wordt gekeken naar het onderscheid in supporters door middel van individuele of collectieve regels die kunnen gelden voor de supporters.

4.4.1 Binnen het stadion

Misschien wel het grootste verschil bevindt zich in het *toestaan van alcohol*. In Nederland is het toegestaan om alcohol binnen de hekken van het stadion te drinken. Ook wordt drank en eten toegestaan op de tribune (in plastic bekertjes). Dit is een groot verschil met Engeland, waar het ten strengste verboden is drank en eten mee de tribune op te nemen (Bijlage 1). Dit is een van de voornaamste oorzaken waarom de Engelse autoriteiten last hebben van dronken mensen die het stadion willen betreden. Omdat ze in het stadion geen alcohol mee mogen nemen op de tribune, proberen deze supporters van tevoren veel te drinken, waardoor er problemen ontstaan. Last hebben van dronken mensen is in Nederland minder van toepassing dan in Engeland. In andere woorden betekent dit dat Nederland zowel absoluut als relatief minder last heeft van hooligans dan Engeland op dit punt (CIV, 2014; Home Office, 2014).

Een ander verschil tussen Engeland en Nederland betreft *de stadions zelf*. In Engeland

kunnen de supporters in principe snel het veld op lopen (Bijlage 1). De enige belemmering om niet het veld op te komen is een reclamebord. In Nederland zitten supporters vaak op een verhoging of staat er een gracht tussen de supporters en het veld (Bijlage 1). Het veld staat los van de tribunes. Slechts een aantal stadions zijn op een andere manier ingedeeld. In de loop der tijd zijn er steeds meer uitvakken in Nederland omringd met glazen wanden, terwijl in de meeste uitvakken in Engeland een lijn van stewards staan.

In beide landen staat er in elk vak minimaal een steward om de orde en rust te bewaren. In het gedeelte tussen het veld en de tribune zitten in beide landen ook stewards, die de hele wedstrijd met hun rug naar het veld zitten. De supporters worden in beide landen dus nauwlettend in de gaten gehouden binnen het stadion. Vanuit ervaringen in Nederland kan worden gezegd dat deze mensen scherp zijn en dat de stewards vrij snel communiceren met elkaar bij enige ongeregeldeheden (Bijlage 1). Dit is een directe overeenkomst binnen het stadion. In beide landen was zo'n steward vroeger nog niet aan de orde. Wanneer dit er is gekomen is niet geheel duidelijk.

4.4.2 Buiten het stadion

Het volgende gedeelte gaat over de verschillen in maatregelen buiten het stadion. We beginnen met een belangrijk verschil in de aanpak van hooliganisme door middel van het *stadionverbod*. Dit is een onderdeel van het voetbalvandalismebeleid en een sterkhouders om (potentiële) hooligans tegen te houden. In beide landen is het stadionverbod van kracht, maar wordt het anders gehandhaafd. Nederland is nog in de beginfase van het instellen van de *meldplicht* voor mensen met een stadionverbod, terwijl Engeland al verder is en de beschikking heeft over meldplichtkamers (ACPO, 2010). Het stadionverbod in Nederland werd later geïntroduceerd dan in Engeland en brengt een aantal andere regels met zich mee.

Als een supporter een stadionverbod gekregen heeft, moet deze supporter zich een uur voor de wedstrijd melden bij de meldplichtkamer. Een uur nadat de wedstrijd is afgelopen mag deze supporter weg. Bij het niet komen opdagen in Engeland staat een celstraf van maximaal zes maanden. Dit zorgt er vaak voor dat supporters wel komen opdagen.

Volgens C. Visser, een advocaat gespecialiseerd in strafrecht en verdediger van voetbalhooligans die worden aangeklaagd, is de communicatie over de meldplicht vaak niet goed geregeld in Nederland. Zo zouden hooligans ruim een uur heen en terug moeten reizen, omdat het bureau in hun buurt 's avonds gesloten is. Ook zou er onzorgvuldig met gegevens om zijn gegaan, waardoor er fouten zijn gemaakt. In andere gevallen wist het politiebureau niet dat de persoon zich moest melden op dit bureau (Visser, 2013).

Een ander punt is de straf op het *overtreden van het stadionverbod*. De minimale boete die je bij het overtreden van het stadionverbod kan krijgen is 900 euro. Dit kan oplopen tot 2000 euro bij een derde overtreding van het stadionverbod (Bijlage 1). Engeland ziet het negeren van een stadionverbod als een vorm van criminaliteit, waardoor de straf op het overtreden van het stadionverbod hoger uitvalt. De maximale straf kan oplopen tot zes maanden celstraf (Government UK, 2015). Dit schrikt veel mensen meer af dan een geldboete, omdat het persoonlijke leven van deze supporters in gevaar komt bij een celstraf. Daarnaast maakt Engeland gebruik van reisverboden van twee uur voor en twee uur na de wedstrijd, zodat personen met een stadionverbod zich niet in de buurt van het stadion kunnen begeven. In Nederland wordt dit beperkt tot gebiedsverboden, maar geen reisverbod. Dit is nauwelijks te handhaven, omdat elke politieagent precies moet weten welke supporter niet op die plek mag komen.

In Nederland lijkt er nogal wat mis te zijn met het stadionverbod. Volgens Ferwerda (e.a., 2014) begint dit al bij het opleggen van het stadionverbod, die als afschrikmiddel moet dienen. Zij stellen echter dat supporters vaak zonder enig bewijs een stadionverbod krijgen, waarbij er soms sprake is van willekeur. Dit kan een oorzaak zijn voor het grote verschil in uitgedeelde stadionverboden tussen Engeland en Nederland in het seizoen 2013-2014. De Nederlandse autoriteiten deelden in het seizoen 2013-2014 572 stadionverboden uit op ongeveer 7 miljoen toeschouwers. Engelse autoriteiten hielden het bij slechts 404 stadionverboden op 23 miljoen mensen. Het bovenstaande argument kan dus een van de oorzaken zijn.

De meldplicht zou een van de meest effectieve maatregelen kunnen zijn tegen hooliganisme. Door de meldplicht kunnen hooligans zich tijdens wedstrijden van hun club niet in de buurt begeven van het stadion of de supporters. Het begin in Nederland is daarmee gemaakt en zal verder worden uitgebreid. Momenteel loopt de meldplicht ver achter op de meldplicht van Engeland, dus dit punt kan Nederland zeker van Engeland leren. Dit komt vooral door de slordigheid van Nederland in het omgaan met gegevens (Visser, 2013).

Een minder punt in het Nederlandse beleid ten opzichte van Engeland is de handhaving van het stadionverbod. In Nederland is 2000 euro de maximale boete bij een derde overtreding. In Engeland kan men maximaal zes maanden cel krijgen. Dat zal mensen meer afschrikken dan een boete van 2000 euro, omdat bij een gevangenisstraf meer op het spel staat dan geld, bijvoorbeeld de vrijheid en de baan van de desbetreffende persoon. Een strengere straf opleggen dan de Voetbalwet voorschrijft is in de toekomst niet uitgesloten.

Bovenstaande alinea's zijn een goed voorbeeld van een onderwerp in het beleid bij

voetbalvandalisme waarin Nederland achterloopt op Engeland. De meldplicht is nog niet feilloos, er is nog geen echte meldplichtkamer en de straffen zijn in Engeland strenger en ingrijpender dan in Nederland. Hieruit kan worden geconcludeerd dat Nederland een paar stappen heeft in te halen.

Het volgende verschil betreft het *categoriseren van wedstrijden*. Engeland maakt gebruik van vijf categorieën bij voetbalwedstrijden, terwijl Nederland slechts drie categorieën (A,B en C) heeft. Bij de vijf categorieën van Engeland zit ook een aparte categorie, waarbij alleen stewards van de eigen club aanwezig zijn en geen politie. Deze indeling wordt in Engeland strenger gehandhaafd dan in Nederland. Ferwerda (e.a.,2014) stelde dat Nederlandse clubs ‘sjoemelen’ met het A-B-C systeem, door zelf plussen en minnen achter deze letters te zetten. Bij Feyenoord zie ik bij elke thuiswedstrijd politiepaarden op hetzelfde punt staan. In dat geval maakt het niet uit welke wedstrijd het is. Ook is de politie bij elke wedstrijd zichtbaar aanwezig buiten het stadion. Dit was niet waarneembaar bij het stadion van Newcastle United (Bijlage 1). Hoewel de details van het Engelse systeem niet konden worden achterhaald, is het zelf toevoegen van plussen en minnen een teken dat de leidinggevende autoriteit op dit gebied geen controle heeft over de clubs. Dat lijkt in Engeland beter te zijn geregeld.

Het volgende punt is de *bespreking van wedstrijden* van het volgende seizoen. Beide landen gaan in hun bespreking van wedstrijden uit van bepaalde punten, zoals risicogehalte (derby), evaluatie van de wedstrijd van vorig seizoen en het gebruikte aantal politie-uren. Desondanks is er sprake van een directe overeenkomst, omdat beide landen naar dezelfde punten kijken (risicoanalyse, evaluatie aan het einde, bespreking voorafgaand aan het seizoen).

Een puntje van kritiek is dat men in Nederland teveel naar incidenten in het verleden zou kijken en daardoor verkeerde keuzes zouden worden gemaakt. Er zou sprake zijn van routinematig handelen, dus niet kijken hoe de situatie ervoor staat, maar de wedstrijd in dezelfde categorie plaatsen als het vorig seizoen (Ferwerda e.a., 2014), en wordt gebaseerd op onder andere rivaliteit, mogelijke kans op hooliganisme en de geschiedenis tussen deze twee teams. Dat heeft als nadeel dat er een direct oordeel wordt geveld over de supporters van alle clubs. Het categoriseren van een wedstrijd betekent niet alleen een oordeel over de wedstrijd, maar ook over hoe de autoriteiten over deze twee supportersgroepen denkt. Als er sprake is van routinematig handelen, dan wordt de doelstelling om zoveel mogelijk A-categorie wedstrijden te spelen niet gehaald (Ferwerda e.a., 2014).

Een voorbeeld uit het onderzoek van Ferwerda (e.a., 2014): een B-categorie wedstrijd

kreeg vaak een totaalpakket, zonder dat er gekeken wordt naar de hoeveelheid supporters die op een wedstrijd afkomen. De wedstrijd wordt ‘afgedaan’ in deze categorie, zonder nog eens terug te kijken naar de genomen maatregelen.

Het volgende punt gaat over de *politie in de praktijk*. Dit verschil viel mij op tussen de wedstrijden van Newcastle United en Feyenoord (Bijlage 1). Bij Feyenoord staat er veel zichtbare politie voor het stadion en bij Newcastle niet. De politie dient als afschrikmiddel zodat de supporters rustig blijven, maar het kan ook een trigger veroorzaken dat juist relschoppers ertoe drijft om de openbare orde te verstoren (Pearson, 1999). Een eventuele test met minder zichtbare politie zou uitkomst bieden. Bij problemen kan de politie altijd nog tevoorschijn komen.

Het laatste punt in de vergelijking tussen Engeland en Nederland gaat over de *directe of indirecte werking van de genomen maatregelen*. In het onderzoek van Schaap (e.a., 2014) werd beweerd dat een alcoholverbod geen invloed zou hebben op het aantal incidenten. Wel zouden het aantal incidenten binnen het stadion afnemen. De Engelse versie van alcohol schenken zou uitkomst kunnen bieden aan het Nederlandse beleid. Het is toegestaan om alcohol te drinken binnen het stadion, maar niet op de tribunes. Dit kan incidenten voorkomen en zorgt dat supporters minder spullen op het veld gooien. Dit betekent in de praktijk wel dat clubs inkomsten zullen verliezen, maar dit kan worden beperkt door in de buurt van het stadion kraampjes op te richten, als dit wordt toegestaan door de KNVB. Door betere voorzieningen buiten het stadion te maken zodat toeschouwers daar alcoholische dranken kunnen drinken worden de verliezen beperkt.

Naar aanleiding van de beleidskaders leek het alsof de Nederlandse geïntroduceerde regels een indirecte werking zouden hebben op het voetbalvandalismebeleid. De onderlinge afspraken die werden geformuleerd betekende niet dat er concreet iets werd gedaan aan het hooligan probleem. Men maakte afspraken, maar echt duidelijke regels tegen hooliganisme kwamen er (nog) niet. Dit veranderde na de opkomst van de Voetbalwet. Ineens moesten hooligans twee keer zo streng gestraft worden. Ondanks de dubbele straf die hooligans opgelegd kunnen krijgen, zijn de straffen in Engeland nog steeds serieuzer dan in Nederland. Deze kritische houding ten opzichte van het Nederlandse voetbalvandalismebeleid wil echter niet zeggen dat het Engelse voetbalvandalismebeleid geen nadelen kent.

Het verbod van alcohol leidt er bijvoorbeeld toe dat mensen tot het laatste moment wachten om het stadion in te gaan, ook wel ‘rush hour’ genoemd. Daardoor zou de veiligheid in het geding komen. Ook zouden de clubs inkomsten verliezen als ze geen alcohol mochten verkopen. Engeland heeft voor de middenweg gekozen. Supporters kunnen alcohol halen in

het stadion, maar niet meenemen op de tribune (Bijlage 1). Ondanks de vervroegde risicowedstrijden zullen supporters van tevoren gaan indrinken, waardoor er meer alcoholgerelateerde problemen ontstaan zowel binnen als buiten het stadion. Dit is terug te zien in het aantal alcoholgerelateerde incidenten, ondanks een daling in de afgelopen jaren (Home Office, 2014).

Over het algemeen zijn de grote lijnen in het beleid tussen Engeland en Nederland hetzelfde. Op enkele grote verschillen na zoals het toestaan van alcohol binnen het stadion, verschillen de beide landen weinig. Echter heeft een deel van deze punten wel een directe werking op het feit waarom Nederland relatief meer incidenten heeft en meer stadionverboden uitdeelt dan Engeland. Het zijn echter de kleine details, waar de onderzoeker ook gedeeltelijk ervaring mee heeft, die net het verschil maken met Engeland. Het is allemaal strakker georganiseerd en lijkt een stuk duidelijker dan in Nederland.

4.4.3 Onderscheid in supporters door het voetbalvandalismebeleid?

In dit gedeelte wordt gekeken naar het onderscheid tussen individuele regels en groepsregels die te maken hebben met een onderscheid in supporters. Het doel van dit stuk is om te kijken of er anders wordt omgegaan met supporters. Over het algemeen is het beleid op papier op bestuurlijk niveau erop gericht om geen onderscheid te maken tussen hooligans en normale supporters. Soms is het daarbij onmogelijk om ook normale supporters te onthouden van deze maatregelen, zoals de kaartverkoop en de CCTV. Aan de ene kant moet je supporters vrijlaten, maar aan de andere kant moet er rekening worden gehouden met individuen en groepen.

De eerste maatregelen met betrekking tot het voetbalvandalismebeleid faalden in Engeland en de autoriteiten gaven elkaar de schuld. De reeks nieuwe maatregelen moesten supporters dwingen tot normaal gedrag. De scheiding tussen thuis- en uitsupporters werd een feit, anders was de kans op vechtpartijen groot (Frosdick & Walley, 2010). Het publiek werd in de gaten gehouden en alcohol werd gezien als boosdoener. De maatregelen hadden betrekking op alle supporters in het stadion. Er werd geen rekening gehouden met het verschil tussen risicosupporters en geen risicosupporters. De regels golden voor iedereen, want grote groepen mensen creëren een mogelijk gevaar (Frosdick & Walley, 2010).

Na het Taylor report was te zien dat er een groter onderscheid komt tussen ‘normale’ supporters en hooligans, of in andere woorden het verschil tussen risicosupporters en geen risicosupporters (Frosdick & Walley, 2010). De oprichting van de NFIU, de definities aan geweldsmisdrijven die hooligans kunnen plegen en de introductie van stadionverboden zijn

allemaal voorbeelden van een onderscheid tussen hooligans en normale supporters. De andere maatregelen hebben wel betrekking op iedereen, zoals het gebruik van CCTV, een gereguleerde kaartverkoop, vervroegde risicowedstrijden en een eventueel alcoholverbod. Hier is goed de splitsing tussen individuele en collectieve regels te zien.

De maatregelen uit de Football Acts na 1989 laten een nog duidelijker onderscheid zien tussen de hooligans en normale supporters. De maatregelen die hierin staan richten zich alleen op hooligans en niet op de overige supporters. Dat wil echter niet zeggen dat normale supporters niet getroffen worden.

Bij het categoriseren van wedstrijden maakt men geen onderscheid tussen hooligans en normale supporters. Het onrechtvaardige is dat wedstrijden gecategoriseerd worden door eventuele ongeregelde heden door een kleine groep hooligans. Een wedstrijd wordt vervroegd als men de kans op ongeregelde heden groot acht, veroorzaakt door hooligans en incidenten uit het verleden (Frosdick & Walley, 2010).

Ook de tactiek van de politie heeft zich hierop aangepast. In hun beleid nemen zij de ‘non-risk’ supporter mee. Samen met de overheid en autoriteiten beschermen ze veiligheid van deze supporters. Ook wordt er met een scherp oog gekeken naar supporters die een mogelijk risico vormen (ACPO, 2010).

Aan de Nederlandse kant liet het eerste beleidskader laat zien dat men een onderscheid wil maken tussen relschoppers en normale supporters, maar de maatregelen die men trof lieten dit onderscheid niet zien.

In het tweede beleidskader komt het duidelijke verschil tussen ‘goede’ en ‘kwade’ supporters naar voren. Dit kan vergeleken worden met het onderscheid tussen risicosupporters en geen risicosupporters, naar Frosdick & Walley (2010). Het categoriseren van wedstrijden is een indicatie hoe de supporters van een club beoordeeld worden. Specifieke punten waarop de supporters in deze categorisatie worden beoordeeld waren niet bekend.

In het derde beleidskader wordt niets gezegd over grote groepen mensen of hooligans die de orde verstoren, terwijl het beleidskader is ontstaan na rellen tussen hooligans van Feyenoord en Ajax in 2005. Dat is opmerkelijk te noemen. In plaats van een onderscheid tussen supporters concentreren de autoriteiten zich op een goede gezamenlijke aanpak.

In het vierde beleidskader wordt gesproken over het onderzoek van het COT (2010) dat aantoonde dat de clubs tevreden zijn met hun eigen veiligheidsbeleid. Verbaal geweld zou vaak niet storend zijn, er zijn minder geweldsincidenten en er is minder politie in stadions. Men wil terug naar het begrip: ‘Voetbal is een Feest’, om een duidelijk onderscheid te maken tussen de goede en de kwade supporters. Veel van de maatregelen zijn daarom gericht op

hooligans, zoals de wet WMBVEO. Aan de andere kant kan dan gezegd worden dat de vorige beleidskaders ontoereikend waren als het aankwam op het straffen van hooligans voor hun daden. Nederland probeert een duidelijk onderscheid te maken tussen de risicosupporters en geen risicosupporters, naar terminologie van Frosdick & Walley (2010).

De onderzoekers (Schaap e.a., 2014) onderzochten of bepaalde maatregelen invloed hadden op het aantal incidenten rondom een wedstrijd. Spelen terwijl het licht is en de wedstrijd op een vroeger tijdstip laten spelen zijn effectiever op het aantal incidenten (Schaap e.a., 2014). De publieksstromen zijn bij daglicht beter te monitoren en relschoppers hebben minder de kans om zich in te drinken. Volgens de onderzoekers komt er ook ander soort publiek naar vroege wedstrijden. Ook de vervoerscombi met de auto of de bus blijkt te helpen om het aantal incidenten te verminderen. (Schaap, e.a., 2014).

Van de besproken maatregelen zijn er veel die gelden (of zouden gelden) voor iedereen in het stadion. Het moeten hebben van clubkaarten om een bepaalde wedstrijd te bezoeken, het cameratoezicht en een eventuele noodverordening. Ook de wedstrijd laten spelen op een vroeger tijdstip en het gebruik van vervoersmaatregelen zijn extra regels om de overlast van hooligans tegen te gaan, waar de goede supporters onder lijden.

Zoals ook bij de Engelse kant is gezegd, kunnen niet alle maatregelen tegen hooligans ervoor zorgen dat er geen verstoringen zijn. Overlastgevende hooligans kunnen zich overal bevinden. Om dit te voorkomen worden camera's geplaatst. Hetzelfde geldt voor de clubkaart, waarbij het onmogelijk is om elk persoon individueel te beoordelen.

In geen van de bovengenoemde maatregelen wordt er enigszins rekening gehouden met afkomst, geslacht, leeftijd, sociale achtergrond of milieu. Dit is vergelijkbaar met Engeland, waar de regels gelden voor iedereen en achtergrond geen rol speelt in de zwaarte van een straf. De autoriteiten proberen zo goed mogelijk de risicosupporters te scheiden van de normale supporters, maar zodra je een fout begaat in verband met hooliganisme, krijgt iedereen dezelfde straf naar zwaarte van het vergrijp. Er zit wel een verschil in tussen een gelegenheidsverstoorder en een regelmatige ordeverstoorder.

Over het algemeen zijn er geen bijzonder grote verschillen tussen Nederland en Engeland als het aankomt op het onderscheid tussen risicosupporters en geen risicosupporters. Beide landen proberen in hun beleid zoveel mogelijk de goede supporters te ontlasten van de maatregelen tegen de kwade supporters, al is dit in de praktijk anders, zoals uitgelegd in deze paragraaf. In Nederland komt dit nadrukkelijker voor in de beleidskaders ten opzichte van Engeland. Wel blijkt dat in Nederland de nadruk ligt op een onderscheid tussen goedwillende en kwaadwillende supporters, waar Engeland dit verschil minder opvalt.

Hoofdstuk 5: Conclusie

5.1 Beantwoording van de onderzoeksvraag

In dit gedeelte wordt de onderzoeksvraag beantwoord die als volgt was opgesteld: *In welke mate hebben incidenten in voetbalvandalisme geleid tot verschillen in beleid rond de aanpak van voetbalvandalisme in Nederland en Engeland?*

Het eerste gedeelte van het onderzoek concentreerde zich op het verband tussen incidenten en beleid. Uit het onderzoek bleek dat er voor beide landen een redelijk directe link is tussen de incidenten en dit beleid. Hiermee bedoeld het onderzoek dat er ‘beleid bij voetbalvandalisme’ wordt gemaakt en gerealiseerd nadat het een of meerdere keren is misgegaan tussen twee groepen supporters. Volgens het onderzoek gebeurde dit voor zowel Engeland als Nederland na een plotselinge gebeurtenis (Kingdon, 2011). De gebeurtenissen waren in deze landen verschillend van aard en brachten allebei een ander soort beleid teweeg.

De Engelse situatie bracht in de jaren na 1985 allerlei maatregelen met zich mee die direct werden geïmplementeerd nadat Liverpool- Juventus in 1985 uit de hand was gelopen. De overige aangevulde maatregelen tegen hooligans zijn in de loop der tijd voornamelijk een modernisering van de bestaande regels. Het beste voorbeeld hiervan is het stadionverbod, dat in 1989 zijn intrede deed, en sinds een aantal jaar is uitgebreid met de meldplicht.

Het begin van het Nederlandse voetbalvandalismebeleid is ontstaan na een afgesproken gevecht tussen hooligans van Ajax en Feyenoord. De Nederlandse autoriteiten namen echter geen directe maatregelen, maar wezen op elkaars verantwoordelijkheden, waardoor er bij het derde beleidskader in 2005 nog steeds geen concrete maatregelen tegen hooligans waren. Elk beleidskader kwam na een incident, maar pas in 2010, na 3 jaar wachten op een wetsvoorstel en een reeks van kleinere incidenten (die niet benoemd zijn), kwam er een Voetbalwet (Wet MBVEO) die de hooligans harder zou aanpakken. Volgens de theorie van Kingdon (2011) zou het probleem in de oplossingsstroom moeten liggen, omdat de juiste oplossing voor dit probleem niet gevonden kon worden, gezien het drie jaar duurde voordat er een definitief besluit over werd genomen.

Voor deze introductie van allerlei maatregelen zaten beide landen in de herkenningfase. Ze wisten niet goed hoe ze het probleem moesten aanpakken en wat precies de prioriteit was. Daarnaast had Nederland verwacht dat deze Engelse ziekte niet over zou komen waaien. Het grootste verschil tussen Engeland en Nederland betreft de proactieve houding van Engeland en daaropvolgend directe maatregelen, terwijl Nederland volgens het onderzoek een meer reactieve houding had ten opzichte van het probleem, waardoor er minder goede maatregelen werden genomen.

In het tweede gedeelte van het onderzoek werd gekeken naar de verschillen in beleid tussen Engeland en Nederland. Binnen het stadion verschilt het beleid van Nederland aanzienlijk met dat van Engeland. Engeland staat bijvoorbeeld geen alcohol toe op de tribunes, maar Nederland wel. Ook kan je in Engeland makkelijk het veld oplopen, terwijl dit in Nederland bij de meeste stadions onmogelijk is. Het uitvak wordt in Engeland op een andere manier gescheiden van het thuispubliek dan in Nederland. Dat is het verschil tussen een lijn van stewards en een glazen wand of hek met stewards erbij.

Buiten het stadion viel op dat de meldplicht en het overtreden van het stadionverbod in Engeland anders geregeld zijn. In Nederland staat bij het overtreden van het stadionverbod een maximale boete van 2000 euro. In Engeland wordt het negeren of niet naleven van een stadionverbod gezien als een vorm van criminaliteit, waarvoor de dader maximaal zes maanden de cel in moet. Dat lijkt veel ingrijpender dan de Nederlandse variant. Een straf verder is de meldplicht. Nederland bevindt zich nog in de experimentele fase, terwijl het Engelse systeem al vrij modern is ingericht.

Een ander gedeelte van het stadionverbod betreft het gebiedsverbod. Naast een stadionverbod mag de betreffende persoon zich niet begeven in een straal rond het stadion. Het is echter moeilijk te handhaven. Niet elke politieagent weet welke supporter zich niet bij het stadion mag begeven en wie wel. In Engeland maken ze gebruik van een andere regel, namelijk het intrekken van paspoorten bij wedstrijden van de club en het nationale elftal. Ook moet de supporter zich 10 kilometer verder melden.

Een ander onderdeel van het onderzoek concentreerde zich op het bestuurlijke gedeelte, zoals het categoriseren van wedstrijden. Ook hier zijn verschillen gevonden. Bij het categoriseren van wedstrijden gebruikt Engeland vijf categorieën en Nederland slechts drie categorieën. De BVO's in Nederland voegen zelf plussen en minnen toe aan de categorieën en daardoor ontstaat verwarring. Het tweede verschil betreft het bespreken van wedstrijden voor aankomend seizoen. Volgens Ferwerda (e.a., 2014) is er sprake van routinematig handelen, waardoor sommige wedstrijden niet besproken worden. Men velt een oordeel over supporters van twee clubs, zonder enig overleg en te kijken naar het vorige seizoen.

Als derde werd gekeken naar het voetbalvandalismebeleid op grond van de individuele of collectieve regels om hooliganisme tegen te gaan. In de praktijk bleek dat in beide landen vooral collectieve regels waren, zoals het vervroegen van het tijdstip en camera's om het publiek te monitoren. Het zijn extra regels om het hooliganisme in te dammen, maar de goede supporters lijden hieronder. Het enige verschil dat men heeft is het scheiden van de gelegenheidsverstoorder en de regelmatige verstoorder. In theorie (op papier), ligt er meer

nadruk bij Nederland ten opzichte van Engeland om de goedwillende van de kwaadwillende supporters te scheiden.

De statistieken in de casus lieten zien dat hoewel het aantal incidenten per wedstrijd in Nederland minder is dan in Engeland, Nederland relatief meer last heeft van hooligans. Het aantal incidenten per toeschouwer en het aantal stadionverboden per toeschouwer ligt in Nederland vele malen hoger dan in Engeland. Het aantal stadionverboden per toeschouwer ligt zelfs vier keer zo hoog. De statistieken laten zien dat hooliganisme nog steeds levend is en dat er voor beide landen nog veel werk te doen is in de strijd tegen hooligans en hooliganisme.

5.3 Beperkingen van het onderzoek

In deze paragraaf worden een aantal beperkingen van het onderzoek besproken, waarbij de grootste beperking betrekking heeft op de externe validiteit van het onderzoek. De externe validiteit van een case study is vaak gering. In het onderzoek is geprobeerd dit te waarborgen door gebruik te maken van meerdere cases op macro niveau, hoewel het onderzoek slechts geldt voor twee landen.

Het onderzoek liet onder andere zien dat een hoofddeel van beleid op dit onderwerp gerealiseerd wordt door een groot incident. Dat geeft zeker vragen over het onderwerp. Waarom worden bepaalde situaties niet eerder herkend met betrekking tot hooliganisme en waarom wordt dit beleid ‘achteraf’ gemaakt of gemoderniseerd? Het onderzoek wilde aantonen dat hoewel landen op verschillende manieren last hebben van hooliganisme, men wel van elkaar kan leren. Nederland zou met betrekking tot het meldplichtsysteem van Engeland kunnen leren. Andersom zou Engeland bijvoorbeeld kunnen leren over de bouw van stadions, hoewel het onderzoek niet kan aantonen dat men bewust de stadions zo bouwt. Wat de onderzoeker hiermee wilt stellen, is dat het voetbalvandalismebeleid van beide landen verreweg van perfect is. Dat heeft deels te maken met het beleid, maar zeker met de hooligans die zich voor, tijdens en na een wedstrijd niet normaal kunnen gedragen.

Als vervolgonderzoek zouden er meerdere landen op macro niveau met elkaar kunnen worden vergeleken om een nog beter overzicht te hebben van het voetbalvandalismebeleid van meerdere landen. De beste opties in het vervolg, mits het onderzoek in Europa blijft, zouden België en Duitsland zijn. Wanneer andere landen erbij betrokken worden bij het onderzoek, komen er andere incidenten te staan dan deze incidenten en worden andere statistieken gebruikt.

Literatuurlijst

- ACPO (2010), '*Guidance on Policing Football*', London, NPIA.
- *Algemeen Dagblad* (2009), 'Politie houdt supporters aan bij Ajax-Feyenoord', 15 februari, via: <http://www.ad.nl/ad/nl/1012/Nederland/article/detail/1982641/2009/02/15/Politie-houdt-supporters-aan-bij-Ajax-Feyenoord.dhtml> (Bekeken op 02-12-2015).
- *Algemeen Dagblad* (2015), 'UEFA bestraft AS Roma voor duel bij Feyenoord', 4 maart, via: <http://www.ad.nl/ad/nl/1058/Europa-League/article/detail/3883868/2015/03/04/UEFA-bestraft-AS-Roma-voor-duel-bij-Feyenoord.dhtml> (Bekeken op 02-12-2015).
- Armstrong, G. (1998) *Football hooligans: Knowing the score*, Oxford: Berg.
- Baumgartner, F.R. & B.D. Jones (2005), '*The politics of attention: how government prioritizes problems*', University of Chicago, Chicago.
- BBC (2000), 'Fans Killed in Turkey violence', 6 april, via: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/703283.stm> (Bekeken op 02-12-2015).
- BBC (2005), '1985: Fans die in Heysel Rioting', 29 mei, via: http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/may/29/newsid_2733000/2733979.stm (Bekeken op 02-12-2015).
- BBC (2008), 'Ipswich's 1978 FA cup story in video', 19 februari, via: http://www.bbc.co.uk/suffolk/content/articles/2008/02/19/itfc_1978_in_video_feature.shtml (Bekeken op 06-06-2016).
- Brug, H.H. van der (1986) *Voetbalvandalisme: Een speurtocht naar verklarende factoren*, Haarlem: De Vrieseborch.
- *Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme* (2009), 'Jaarverslag Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme', via: <http://www.civ-voetbal.com/sites/default/files/Jaarverslag-0809.pdf> (Bekeken op 02-12-2015).
- *Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme* (2013), 'Jaaroverzicht seizoen 2012-2013; veiligheid en openbare ordebeheersing rondom het Nederlands betaald voetbal', via: http://www.civ-voetbal.com/sites/default/files/CIV%20Jaaroverzicht%202012-2013_0.pdf (Bekeken op 02-12-2015).
- *Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme* (2014), 'Jaaroverzicht seizoen 2013/2014; veiligheid en openbare ordebeheersing rondom het Nederlands betaald voetbal', via: http://www.civ-voetbal.com/sites/default/files/Jaaroverzicht%20CIV%202013-2014%20DEF%20ONLINE_0.pdf (bekeken op 02-12-2015).
- Chaudhary, V. (2000), 'Surprise attack by Arsenal fans seeking revenge sparked battle', *The Guardian*, 19 May, via: <http://www.theguardian.com/uk/2000/may/19/uefa.football> (Bekeken op 02-12-2015).

op 02-12-2015).

- COT- Instituut voor veiligheids- en crisismangement (2010), 'Organiseren van veiligheid in het betaald voetbal', Den Haag, Aon Company.

- Council of the European Union (2006), '*Handbook with recommendations for international police cooperation and measures to prevent and control violence and disturbances in connection with football matches with an international dimension, in which at least one member state is involved*', OJC 322/1, 4 December.

- De Nationale Ombudsman (2008), 'Feyenoord-Ajax 23 april 2006; over de grenzen van het strafrecht', via:

https://www.nationaleombudsman.nl/uploads/rapport_2008200_feyenoordajax.pdf (Bekeken op 02-12-2015).

- Dailymail (2010), 'FA launch probe into violence in derby showdown between Birmingham and Aston Villa in the Carling Cup', 2 December, via:

<http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-1334946/FA-probe-Birmingham-v-Aston-Villa-violence.html> (Bekeken op 02-12-2015).

- Dailymail (2013), 'Luton v Millwall cup brings back chilling memories from football's dark days', 28 januari, via: <http://www.dailymail.co.uk/sport/football/article-2269616/Luton-Town-v-Millwall-FA-Cup-draw-brings-memories-footballs-hooligan-era.html> (Bekeken op 02-12-2015).

- Dunning, E., P. Murphy & J. Williams (1986) "'Casuals", "terrace crews" and "fighting firms": Towards a sociological explanation of football hooligan behaviour', in D. Riches (red.), *The anthropology of violence*, Oxford: Blackwell, pp. 164-183.

- Dunning, E., P. Murphy & J. Williams (1988) *The roots of football hooliganism: A historical and sociological study*, London: Routledge.

- Dunning, E. (2000), 'Towards a sociological understanding of football hooliganism as a world phenomenon', *European Journal of Criminal Policy and Research*, Vol. 8, pp. 141-162.

- Elsevier (2005), 'ME grijpt in bij rellen Feyenoord-Ajax', 17 april, via:

<http://www.elsevier.nl/Nederland/nieuws/2005/4/ME-grijpt-in-bij-rellen-Feyenoord-Ajax-ELSEVIER027392W/> (Bekeken op 02-12-2015).

- ESPN (2011), 'The Heysel Aftermath', 2 juni, via:

<http://www.espnfc.com/story/925085/rewind-the-heysel-aftermath-in-1985> (Bekeken op 02-12-2015).

- Ferwerda, H. & L. Gelissen (2001) 'Voetbalcriminaliteit. Veroveren hooligans het publieke

domein?', *Justitiële Verkenningen*, vol. 27, nr. 1, pp. 84-94.

- Ferwerda, H., T. van Ham, T. Appelman & B. Bremmers (2014) '*Raak Geschoten?; Een onderzoek naar de werking van maatregelen tegen geweld en overlast rondom het betaald voetbal*', In opdracht van Ministerie van veiligheid en Justitie & Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), Bureau Beke.

- Footballviolence (2012), 'Birmingham City- Leeds United 1985', 25 november, via:

<https://footballviolence.wordpress.com/2012/11/25/birmingham-city-leeds-united-1985/>

(Bekeken op 02-12-2015).

- Frosdick, S. & P. Marsh (2005), '*Football Hooliganism*', London and New York, Routledge.

- Frosdick, S. & L. Walley (2010), '*Sports & Safety Management*', New York, Routledge.

- *Government UK* (2015), '2010 to 2015 government policy: crime prevention', 8 mei, via:

<https://www.gov.uk/government/publications/2010-to-2015-government-policy-crime-prevention/2010-to-2015-government-policy-crime-prevention> (Bekeken op 02-12-2015).

- *Home Office* (2009), 'Statistics on Football-related arrests & banning orders Season 2008-09, 6 oktober, via

<http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100418065544/http://www.homeoffice.gov.uk/documents/football-arrests-08092835.pdf?view=Binary> (Bekeken op 02-12-2015).

- *Home Office* (2014), 'Football-related arrests and football banning order statistics; Season 2013-14', 6 oktober, via:

https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/352864/FootballRelatedArrestsBanningOrderSeason201314.pdf (Bekeken op 02-12-2015).

- Hoogerwaard, J. (2003), 'Altijd een special sfeertje bij ADO-Ajax', *Trouw*, 8 november, via:

<http://www.trouw.nl/tr/nl/4324/Nieuws/article/detail/1769506/2003/11/08/Altijd-een-speciaal-sfeertje-bij-ADO-Ajax.dhtml> (Bekeken op 02-12-2015).

- Huiskamp, F. (2013), 'Meerdere Ajax-supporters neergestoken in Milaan', *NRC*, 11 december, via: <http://www.nrc.nl/nieuws/2013/12/11/twee-ajax-supporters-neergestoken-in-milaan/> (Bekeken op 02-12-2015).

- Jewell, R.T., R. Simmons & S. Szymanski (2014), 'Bad for Business? The effects of Hooliganism on English Professional Football clubs', *Journal of Sports Economics*, Vol. 15, Nr. 5, pp. 429-450.

- Jones, N. (2009), 'Football Violence & Top 10 worst Football Riots', 5 maart, via:

<http://soccerlens.com/football-violence-worst-football-riots/23093/> (Bekeken op 02-12-2015).

- Kievits, Y. (2013), '*Rotterdam Hooligan*', Just Publishers B.V., Veltman Distributie.

- Kingdon, J.W.(2011), '*Agendas, Alternatives and Public Policies*', Longman, University of

Michigan.

- KNVB (2015), 'Gewijzigde KNVB Standaard-Voorwaarden', via:

<http://www.knvb.nl/nieuws/35802/gewijzigde-knvb-standaard-voorwaarden> (Bekeken op 02-12-2015).

- *Legislation Government UK* (1986), 'Public Order Act 1986', via:

<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1986/64/schedule/1> (Bekeken op 02-12-2015).

- Misset, R. (2008), 'Terug naar de inktzwarte nacht van Nancy', *Volkskrant*, 23 oktober,

<http://www.volkskrant.nl/sport/terug-naar-inktzwarte-nacht-van-nancy~a908990/> (Bekeken op 02-12-2015).

- Morris, C. (2000), 'Two Leeds fans die in soccer fight', *The Guardian*, 6 april, via:

<http://www.theguardian.com/football/2000/apr/06/newsstory.uefa> (Bekeken op 02-12-2015).

- Netburg, van C.J. (2005), 'Voetbalvandalisme', Ministerie van Justitie, Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), via:

https://www.civ-voetbal.com/sites/default/files/voetbalvandalisme_tcm44-84975.pdf

(Bekeken op 02-12-2015).

- *NRC-Next* (2007), 'KNVB dient Wetsvoorstel Voetbalevenementen in', 23 februari.

- NU (2014), 'Bekerfinale tussen PEC Zwolle en Ajax tijd gestaakt', 20 april, via:

<http://www.nu.nl/algemeen/3756572/bekerfinale-tussen-pec-zwolle-en-ajax-tijd-gestaakt.html>

(Bekeken op 02-12-2015).

- (NU, 2015), 'Ajax-supporters niet welkom bij FC Utrecht uit om angst rellen', 29 oktober,

via: <http://www.nu.nl/binnenland/4154740/ajax-supporters-niet-welkom-bij-fc-utrecht-angst-rellen.html> (Bekeken op 06-06-2016).

- Pearson, G. (1999), 'Legitimate targets? The civil liberties of football fans', *Journal of Civil Liberties*, Vol. 4, pp. 28-47.

- Remie, M. (2014), 'Ajax speelt wedstrijden in De Kuip nog drie jaar zonder supporters',

NRC, 23 april, via: <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/04/23/ajax-speelt-wedstrijden-in-de-kuip-nog-drie-jaar-zonder-supporters> (Bekeken op 06-06-2016).

- Schaap, D., M. Postma, L. Jansen & J. Tolsma (2014), 'Combating Hooliganism in the Netherlands: An evaluation of measures to combat hooliganism with longitudinal registration data', *European Journal on Criminal Policy and Research*, Vol.20, Nr.72, pp. 1-31.

- Spaaij, R. (2007), 'Football Hooliganism in the Netherlands: Patterns of Continuity and Change', *Soccer and Society*, Vol. 8, Nr. 2, pp. 316-334.

- Spaaij, R. (2008), *Hooligans, fans en fanatisme; Een internationale vergelijking van club- en supportersculturen*, Amsterdam, Amsterdam University Press.

- Sportgeschiedenis (2007), 'Feyenoord en de voetbalrellen van 1974', 12 januari, via: <http://www.sportgeschiedenis.nl/2007/01/12/feyenoord-en-de-voetbalrellen-van-1974.aspx> (Bekeken op 02-12-2015).
- Taylor, I. (1971) 'Football mad: A speculative sociology of football hooliganism', in E. Dunning (red.), *The sociology of sport: A selection of readings*, London: Frank Cass, pp. 352-377.
- Taylor Report (1990), 'The Hillsborough stadium disaster 15 april 1989; Inquiry by the RT Hon Lord justice Taylor', London, HMSO, via: <http://www.epcollege.com/EPC/media/MediaLibrary/Knowledge%20Hub%20Documents/F%20Inquiry%20Reports/Hillsborough-Taylor-Report.pdf?ext=.pdf> (Bekeken op 02-12-2015).
- The Football Association (2014), 'The History of the FA', via: <http://www.thefa.com/about-football-association/history> (Bekeken op 02-12-2015).
- *The Guardian* (2010), 'Heysel was the worst thing imaginable, says Phil Neal', 28 mei, via: <http://www.theguardian.com/football/blog/2010/may/28/heysel-disaster-25th-anniversary> (Bekeken op 02-12-2015).
- *The Guardian* (2013a), 'Luton Town v Millwall 1985 – The night football died a slow death', 15 februari, via: <http://www.theguardian.com/football/blog/2013/feb/15/luton-millwall-1985-fa-cup> (Bekeken op 02-12-2015).
- *The Guardian* (2013b), '29 Arrested as Newcastle Fans clash with police after Sunderland defeat', 14 april. via: <http://www.theguardian.com/football/2013/apr/14/arrested-newcastle-fans-sunderland> (Bekeken op 02-12-2015).
- Verspeek, P. (2013), 'Ooggetuige van Spursrellen 1974 en 1983', 26 februari, via: <http://www.rijnmond.nl/programmas/middag-aan-de-maas/berichten/26-02-2013/ooggetuige-van-spursrellen-1974-en-1983> (Bekeken op 02-12-2015).
- Voetbal (2015a), 'Totaal aantal toeschouwers Eredivisie', via: <http://www.voetbal.com/toeschouwers/ned-eredivisie-2014-2015/3/> (Bekeken op 02-12-2015).
- Voetbal (2015b), 'Totaal aantal toeschouwers Premier League', via: <http://www.voetbal.com/toeschouwers/eng-premier-league-2013-2014/3/> (Bekeken op 02-12-2015).
- Voetbalcanon (2015), 'Supportersgeweld', via: <http://www.voetbalcanon.nl/moment/0/Supportersgeweld.htm> (Bekeken op 02-12-2015).
- Visser, C. (2013), 'Door officier van justitie opgelegde meldplicht (Voetbalwet) is geen

succes', 28 mei, via: <http://www.voetbaladvocaat.com/door-officier-van-justitie-opgelegde-meldplicht-voetbalwet-is-geen-succes/> (Bekeken op 02-12-2015).

- Ward, A. & J. Williams (2009), *'Football Nation: Sixty Years of the Beautiful Game'*, London, Bloomsbury.
- Williams, J. (2002), 'Who are you calling a hooligan?', in M. Perryman (ed). *Hooligan Control of English Fans in Continental Europe*, London, Routledge & Kegan Paul.

Lijst van Afkortingen (Nederlands)

AZ = Alkmaar Zaanstreek (BVO)

BE = België

BVO = Betaald Voetbal organisatie

CIV = Centraal Informatiepunt Voetbalvandalisme

CL = Champions League

KNVB = Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond

ME = Mobiele Eenheid

OM = Openbaar Ministerie

OVJ = Officier van Justitie

PL = Premier League

WK = Wereldkampioenschap

WMBVEO = Wet Maatregelen Bestrijding Voetbalvandalisme en Ernstige Overlast (ook wel ‘Voetbalwet’ genoemd)

WODC = Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Lijst van afkortingen (Engels)

CCTV = Closed Circuit Television

FA = Football Association

FA-Cup = Football Association Cup, het belangrijkste bekertoernooi van Engeland.

FBO = Football Banning Order (stadionverbod)

FIO = Football Intelligence Officer

FLO = Football Liaison Officer

ISA = Information Sharing Agreement

NFIU = National Football Intelligence Unit

NPIA = National Policing Improvement Agency

PFS = Police Football Spotters

UEFA = Union of European Football Associations

UKFPU = The United Kingdom Football Policing Unit

Bijlage 1: Een bezoek aan het stadion van Newcastle United en Feyenoord.

Op zaterdag 25 april 2015 ben ik bij de wedstrijd Newcastle United- Swansea City geweest. Met het oog op mijn scriptie over hooliganisme heb ik met verwondering gekeken naar hoe een voetbalwedstrijd hier wordt aangepakt. In het stadion van Newcastle United (St. James Park) kunnen ongeveer dan 50.000 supporters, net als bij Feyenoord. Met uitzicht vanaf het hotel op het stadion viel al meteen iets op. Je ziet nauwelijks aanwezige politie. Echter is dit niet te generaliseren op basis van één wedstrijd.

In het stadion

Het eerste dat opvalt zijn de regels (ground regulations) van het stadion. Deze zijn veel uitgebreider dan bij Feyenoord (deze vergelijking volgt in 4.5.6.2). Niemand in dit stadion werd gefouilleerd bij binnenkomst, dus het smokkelen van spullen is veel makkelijker dan bij Feyenoord. Aan de andere kant kan je beargumenteren dat deze supporters meer vertrouwen krijgen dan de supporters van Feyenoord, al was dit geen risicowedstrijd.

Tijdens de wedstrijd vielen mij de volgende dingen op. Het uitvak van Newcastle United kan 3000 supporters herbergen. Dit is veel meer dan in Nederland, waar Feyenoord en Ajax met 1600 plaatsen het grootste uitvak hebben van het land hebben. Men durft het vaak zelfs niet aan om de volle 1600 man toe te laten. Het viel op dat er geen drank of eten op de tribunes aanwezig was. In Nederland zitten de tribunes vol met drank en eten.

Er was geen sprake van provocerend of racistisch taalgebruik in het stadion. Of het niet voorkomt in Engeland is niet te bewijzen. Het betreden van het veld of het gooien van spullen op het veld is in Engeland veel makkelijker dan in Nederland. Supporters zitten op twee meter van het veld af en hoeven slechts over een reclamebord te springen om het veld op te komen. Dit houdt wel in dat je een levenslang stadionverbod krijgt. In Nederland is het moeilijker het veld te betreden. Vaak zitten supporters op een verhoging of zit er een gracht tussen de supporters en het veld. Dit geldt echter niet voor elke club (Groningen, PSV).

Een ander groot verschil dat mij opviel was het feit dat alle trappen leeg waren. Dit klinkt heel normaal, maar dat is het in Nederland zeker niet. Bij Feyenoord staan er zeer veel personen, vooral in de onderste vakken. Vaak tijdens de wedstrijden zijn de trappen niet meer zichtbaar in deze vakken omdat er mensen op staan. Hoewel de Nederlandse clubs er geen boetes voor kunnen krijgen, wordt vaak aangeraden om de trappen vrij te houden. Dit wordt ook omgeroepen door de stadionspeaker, maar in sommige vakken heeft dit geen effect en wordt er ook niet opgetreden.

De scheiding tussen thuis- en uitsupporters was een opvallende in vergelijking met

Nederland. In Engeland kennen ze geen glazen wanden of netten voor het uitvak, maar scheidt een lijn van stewards de supportersgroepen. Omdat het uitvak van Swansea slechts voor de helft bezet was (1500 man), waren er slechts 8 stewards (en twee tribunes) die de groepen van elkaar scheidden. Dit zal in andere wedstrijden met meer uitsupporters anders geregeld zijn. Toch blijft er een groot verschil met Nederland, waar er in een wedstrijd met 400 uitsupporters ongeveer 20 stewards staan.

Ground regulations versus Reglement van Orde

Het eerste dat opvalt is dat de regels bij Newcastle United veel uitgebreider zijn dan bij Feyenoord. Een groot verschil tussen Newcastle en Feyenoord is dat de regels bij Newcastle United grote delen omvatten die van belang kunnen zijn. Bij Feyenoord, maar ook andere clubs in Nederland, verwijst men naar de standaardvoorwaarden van de KNVB³. De KNVB en de clubs gaan er echter vanuit dat iedereen alle voorwaarden kent, maar dit is vaak niet zo. In artikel 10 staan alle regels met betrekking tot reclame, verbod op alcoholhoudende dranken meenemen naar het stadion en het verbod op flessen, glazen, vuurwapens, steekwapens, enz. Het verschil met Newcastle is gering, maar staat niet aangegeven bij het stadion. Ook de precieze definities van ‘het terrein’ en ‘de club’ zijn duidelijk aangegeven in de voorwaarden bij Newcastle, maar niet bij Feyenoord.

In beide stadions moet men instemmen met foullering. Per wedstrijd verschilt het hoeveel mensen gefouilleerd worden. Als men de aanwijzingen van het ordepersoneel niet opvolgt, kan men in beide de entree in het stadion geweigerd worden. Het vragen om een identiteitskaart en daarmee het kijken of deze persoon een stadionverbod heeft is een voorbeeld hiervan. Het opnemen van beelden waarmee de bezoeker instemt als hij of zij het terrein betreedt, is in Nederland ook terug te vinden in de voorwaarden van de KNVB.

In beide stadions heeft de club het recht eens seizoenskaart af te nemen en een stadionverbod op te leggen als men vindt dat een persoon zich onreglementair heeft gedragen. In Nederland krijgt men er ook een geldboete bovenop.

Al met al zijn er maar weinig verschillen te ontdekken tussen de regels van Feyenoord en Newcastle United. De verschillen zijn slechts klein van aard, maar in Nederland verwijzen ze naar de site van de KNVB, terwijl Engeland ze in klein lettertype tegen een muur van het stadion wel worden opgeschreven.

³ <http://www.knvb.nl/nieuws/35802/gewijzigde-knvb-standaard-voorwaarden> (Bekeken op 02-12-2015).

